

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ. ΜΙΑ
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Του:

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: Νούλας Αθανάσιος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος στη
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Οκτώβριος 2012

Αφιέρωσεις

Στο άτομο που με την ψυχική και υλική υποστήριξη βοήθησε στην ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να εκφράσω τις ολόψυχες ευχαριστίες στην οικογένεια μου για την ψυχική υποστήριξη, η οποία ήταν καθοριστική για την περάτωση της συγκεκριμένης εργασίας. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή και πρόεδρο του τμήματος κ. Αθανάσιο Νούλα για τη πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε για την εκπλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.

Περίληψη

Ο Ελληνικός Τραπεζικός κλάδος αντιμετωπίζει τα σοβαρότερα προβλήματα στην ιστορία του. Η κρίση των τελευταίων ετών, προκάλεσε καίρια ζητήματα που επηρέασαν έντονα τον τραπεζικό κλάδο και ειδικότερα, την σταθερότητα του. Η επικείμενη ανακεφαλαιοποίηση των 'υγείων' τραπεζών, μετά τις σημαντικές ζημιές που επωμίστηκαν οι ελληνικές τράπεζες, θα αποβεί σωτήρια για τους τραπεζικούς ομίλους που θα παραμείνουν στη χώρα, μετά τις πρόσφατες και μελλοντικές εξαγορές και συγχωνεύσεως των προβληματικών τραπεζικών ιδρυμάτων. Στην παρούσα εργασία, θεωρήθηκε σημαντικό να ερευνηθούν οι προσδιοριστικοί παράγοντες στην κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων στη χώρα μας. Αρχικά, παρουσιάζονται στοιχεία για την οικονομική κρίση στην Ευρωζώνη στην Ελλάδα καθώς και διεθνώς, σύμφωνα με τις εξαγγελίες της Τράπεζας της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Στη συνέχεια παρουσιάζεται συνοπτικά ο ορισμός του χρηματοπιστωτικού και του τραπεζικού συστήματος. Παρουσιάζονται οι κυριότερες τραπεζικές λειτουργίες και υπηρεσίες καθώς δίνονται και στοιχεία για την πορεία του τραπεζικού κλάδου στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη. Δίνεται ένας σύντομος ορισμός για τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους και ιδιαίτερα, το πώς συνδέονται οι παραπάνω με τα τραπεζικά ιδρύματα. Στη συνέχεια της παρούσας εργασίας αναλύονται στοιχεία που αφορούν την μέτρηση της κερδοφορίας και της αποτελεσματικότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Γενικά έχει παρατηρηθεί μια στροφή των ερευνητών στη μέτρηση της κερδοφορίας των τραπεζικών ιδρυμάτων με τη χρήση στατιστικών αναλύσεων όπως είναι η γραμμική παλινδρόμηση. Η εμπειρική ανάλυση της διπλωματικής εργασίας παρουσίασε περιγραφικά στατιστικά στοιχεία του τραπεζικού κλάδου για την περίοδο 2004 με 2011. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της γραμμικής παλινδρόμησης για να προσδιοριστούν οι προσδιοριστικοί παράγοντες της τραπεζικής κερδοφορίας και επιπρόσθετα πραγματοποιήθηκε έλεγχος αιτιότητας της εξαρτημένης μεταβλητής ROE και ROA και των στατιστικά σημαντικών ανεξάρτητων μεταβλητών.

Περιεχόμενα

1	Η Παγκόσμια Χρηματοοικονομική Κρίση	8
1.1	Περί Οικονομικής Κρίσης	8
1.2	Η κρίση στην Ευρώπη και στην Ελλάδα	9
2.	Το Χρηματοπιστωτικό και Τραπεζικό σύστημα	11
2.1	Το χρηματοπιστωτικό σύστημα	11
2.2	Τραπεζικό σύστημα	13
2.3	Τραπεζικές υπηρεσίες.....	14
2.4	Η πορεία του τραπεζικού κλάδου στην Ευρωζώνη.....	17
2.5	Το Ελληνικό Τραπεζικό σύστημα.....	19
2.6	Οι κυριότερες λειτουργίες μιας τράπεζας	23
2.7	Χρηματοοικονομικοί Κίνδυνοι.....	24
2.8	Τράπεζα και Πιστωτικός Κίνδυνος.....	25
3.	Προσδιοριστικοί παράγοντες στη κερδοφορία των τραπεζών	27
3.1	Εισαγωγή.....	27
3.2	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	28
3.3	Παραδοσιακοί τρόποι μέτρησης της αποτελεσματικότητας	34
3.4	Προσδιοριστικοί Παράγοντες στην Κερδοφορία των Τραπεζών	37
4.	Εμπειρική Ανάλυση	44
4.1	Εισαγωγή.....	44
4.2	Θεωρητική Προσέγγιση	44
4.2.1	Ασυμμετρία	44
4.2.2	Κυρτότητα.....	45
4.2.3	Ο δείκτης Jarque – Bera.....	46
4.2.4	Γραμμική Παλινδρόμηση.....	47
4.2.5	Πολυσυγγραμμικότητα.....	47
4.2.6	Έλεγχος αιτιότητα κατά Granger	48
4.3	Εμπειρική Προσέγγιση	49
4.3.1	Εισαγωγή.....	49
4.3.2	Βασικοί Στατιστικοί Δείκτες.....	50
4.3.3	Πολυμεταβλητή ανάλυση παλινδρόμησης	53

4.3.4 Έλεγχος αιτιότητας κατά Granger.....	60
5. Συμπεράσματα	64
Παράρτημα.....	68
Βιβλιογραφία	74

Κατάλογος Πινάκων

<u>Πίνακας 1: Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας.....</u>	<u>31</u>
<u>Πίνακας 2: Στοιχεία Τραπεζικού κλάδου 2004-2011.....</u>	<u>51</u>
<u>Πίνακας 3 : Στοιχεία Τραπεζικού κλάδου 2004-2011.....</u>	<u>52</u>
<u>Πίνακας 4 : Στοιχεία Τραπεζικού κλάδου 2004-2011.....</u>	<u>53</u>
<u>Πίνακας 5: Αποτελέσματα Παλινδρόμησης.....</u>	<u>56</u>
<u>Πίνακας 6: Αποτελέσματα Παλινδρόμησης.....</u>	<u>59</u>
<u>Πίνακας 7: Αποτελέσματα Ελέγχου Αιτιότητας κατά Granger (ROA).....</u>	<u>61</u>
<u>Πίνακας 8: Αποτελέσματα Ελέγχου Αιτιότητας κατά Granger (ROE).....</u>	<u>62</u>

1 Η Παγκόσμια Χρηματοοικονομική Κρίση

1.1 Περί Οικονομικής Κρίσης

Οι προσπάθειες για τον προσδιορισμό των αιτιών της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και την αντιμετώπιση των πολιτικών θεμάτων που συνδέονται με αυτήν, συχνά οδηγούν στην μελέτη της ιστορίας για τον εντοπισμό των κοινών "παραγόντων" που ενδεχομένως να οδήγησαν σε προηγούμενες οικονομικές κρίσεις. Μια πρόωπη έρευνα έγινε από τον Reinhart και ο Rogoff (2008) αμέσως μετά τα σημάδια της κατάρρευσης της αγοράς ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου των ΗΠΑ στα τέλη του 2007. Έχει παρατηρηθεί ότι οικονομίες μετά τη ύφεση, παρουσίασαν ομοιότητες όσον αφορά την πορεία: του τραπεζικού κλάδου, του ΑΕΠ, των τιμών στα περιουσιακών στοιχείων, στο δημόσιο χρέος και στις ροές των κεφαλαίων. Ο προσδιορισμός των ομοιοτήτων των οικονομικών κρίσεων που άφησαν ιστορία οδήγησαν μερικούς ερευνητές να μελετήσουν τις τελευταίες μεγάλες οικονομικές κρίσεις, σε πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένου της Ιαπωνίας, της Φιλανδίας, της Νορβηγίας καθώς και της Σουηδίας τα τέλη του 1980 κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν αρκετές ομοιότητες μεταξύ των οικονομιών που πάσχουν.

Κατά την μέτρηση της επίδρασης της κρίσης σε διάφορους τομείς με βάση ένα αριθμητικό δείκτη, μελετάται το κατά πόσο αυτός ο δείκτης είχε παρόμοια πορεία σε σχέση με την πλειοψηφία των περιπτώσεων. Για παράδειγμα, η εκτίναξη των τιμών των κατοικιών μπορεί να είναι ένα αρκετά συχνό φαινόμενο σε περιπτώσεις πριν από την 'έκρηξη' μεγάλων τραπεζικών κρίσεων (Roy, 2011). Η χρηματοπιστωτική κρίση των τελευταίων δεκαετιών προσέλκυσε το ενδιαφέρον των μελετητών στις αναπτυσσόμενες οικονομίες και στο ρόλο των χρηματοπιστωτικών ροών τους. Θεωρείται ότι τα κυβερνητικά μέτρα βελτίωσης της διαφάνειας των κρατών, ο έλεγχος των οικονομικών πληροφοριών μεταξύ των συναλλασσομένων, το χρηματοπιστωτικό κόστος καθώς επίσης και τα αναμενόμενα επίπεδα κινδύνου δύναται να αυξήσουν τις διεθνείς κεφαλαιακές εισροές και να βελτιώσουν το γενικό επίπεδο ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών αγορών και της χρηματοπιστωτικής ενοποίησης τους με τις παγκόσμιες αγορές κεφαλαίου (Kim Suk- Joong, 2007).

1.2 Η κρίση στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Ενώ η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας προχωρεί με αργούς ρυθμούς, η μεταβίβαση οικονομικής ισχύος από τις ώριμες στις αναδυόμενες αγορές επιταχύνεται. Το 2016, βάσει της αγοραστικής δύναμης, η Κίνα θα ξεπεράσει τις Ηνωμένες Πολιτείες ως η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου, αν και θα παραμείνει σε λιγότερο ευνοϊκή θέση με βάση το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ισοτιμία αγοραστικής δύναμης. Η ανάκαμψη στις ώριμες αγορές βρίσκεται σε αδιέξοδο, καθώς οι κυβερνήσεις και οι καταναλωτές δεν έχουν πλέον πρόσβαση σε εύκολο δανεισμό. Οι επιχειρήσεις δεν κάνουν επενδύσεις και το εμπόριο σε παγκόσμιο επίπεδο έχει σημειώσει μείωση, οπότε οι προοπτικές για ανάπτυξη στις ώριμες αγορές φαίνονται δυσμενείς. Οι τελευταίες προβλέψεις του ΔΝΤ δείχνουν ότι η ανάπτυξη στις ώριμες αγορές αυξήθηκε κατά μόλις 1,6% το 2011, και θα αυξηθεί κατά 1,9% το 2012, παρουσιάζοντας μια πολύ μικρή αύξηση σε σύγκριση με τα προ κρίσης επίπεδα (Grant Thornton, 2012).

Όσον αφορά την κρίση στην Ευρώπη και ειδικότερα στην Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), εξέδωσε μια ανακοίνωση που αφορά την ανάπτυξη στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι η χώρα διέρχεται από μια οικονομική και κοινωνική κρίση η οποία δεν έχει προηγούμενο στην Ευρώπη στη σύγχρονη εποχή. Η υπέρβαση της κρίσης αυτής και η ανοικοδόμηση μια επιτυχούς οικονομίας θα απαιτήσουν την ανάληψη ενωμένης εθνικής δέσμευσης από τον πληθυσμό. Η ίδια η χώρα μπορεί να θέσει τον εαυτό της σε διαφορετική τροχιά για το μέλλον. Τα βαθύτερα αίτια της κρίσης διογκώνονταν επί σειρά ετών, και η αντιστροφή των αρνητικών αυτών τάσεων θα απαιτήσει χρόνο. Μια κρίση τέτοιων διαστάσεων επιβάλλει αλλαγές μεγάλης εμβέλειας στην Ελλάδα, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανάδυση μιας νέας, δυναμικής και ανταγωνιστικής ελληνικής οικονομίας, η οποία θα είναι ικανή να δημιουργεί βιώσιμη ανάπτυξη και θέσεις απασχόλησης, να στηρίζει την κοινωνική συνοχή και να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των ελλήνων πολιτών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Η δημοσιονομική κρίση και το κλίμα αβεβαιότητας για τη δυνατότητα εξόδου από την Ευρωπαϊκή Ένωση επιδείνωσαν σε σημαντικό βαθμό τις χρηματοπιστωτικές συνθήκες τα δύο τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Η αμφισβήτηση της δυνατότητας

εξόδου της ελληνικής οικονομίας από τον φαύλο κύκλο συμπαρέσυρε τις τράπεζες, με επακόλουθα τον αποκλεισμό τους από τις διεθνείς αγορές και τη συνεχή υποχώρηση του υπολοίπου των καταθέσεων. Από το τέλος Οκτωβρίου του 2009 μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου του 2012 οι τραπεζικές καταθέσεις του εγχώριου ιδιωτικού τομέα μειώθηκαν κατά τουλάχιστον 70 δισεκατομμύρια ευρώ, ποσό που ισοδυναμεί με το ένα τρίτο περίπου του ΑΕΠ. Κατά συνέπεια, περιορίστηκαν σε σημαντικό βαθμό οι χρηματοδοτικές δυνατότητες των ελληνικών τραπεζών. (Προβόπουλος Γ, 2011) Με την προβλεπόμενη ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας να αγγίζει μία αύξηση της τάξεως του 4% για το 2011 και το 2012, γίνεται κατανοητό ότι η αύξηση αυτή οφείλεται στις αναδυόμενες αγορές, οι οποίες αναμένονται να αυξηθούν κατά 6,4% το 2011 και κατά 6,1% το 2012. Πετρελαιοπαραγωγές οικονομίες στη Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική έχουν τεράστια εμπορικά πλεονάσματα και έχουν κάνει αρκετά ανοίγματα για επενδύσεις μετά την Αραβική Άνοιξη –γεγονός που υποδηλώνει ότι η μετατόπιση της οικονομικής ισχύος θα μπορούσε να επιταχυνθεί περαιτέρω (Grant Thornton, 2012).

2. Το Χρηματοπιστωτικό και Τραπεζικό σύστημα

2.1 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα

Ο σκοπός του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η διοχέτευση κεφαλαίων από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές μονάδες. Αποτελεί τη ραχοκοκαλιά μιας οικονομίας και δομείται από τις χρηματοπιστωτικές αγορές, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Νούλας, 2006). Στην παραδοσιακή βιβλιογραφία υπήρξαν δύο προσεγγίσεις για την ανάλυση του τρόπου δόμησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η πρώτη εξετάζει πώς τα ιδρύματα αλληλεπιδρούν μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών, ενώ η δεύτερη εξετάζει τη λειτουργία του ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, όπως είναι οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες (Allen F, 2001). Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το χρηματοπιστωτικό σύστημα θα μπορούσε να ερμηνευτεί εύκολα με έναν από τους παραπάνω τρόπους. Τα εύπορα νοικοκυριά και οι μεγάλες επιχειρήσεις αλληλεπιδρούσαν με τις αγορές μετοχών και ομολόγων, ενώ τα λιγότερο πλούσια, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις χρησιμοποίησαν τις τράπεζες, τις ασφαλιστικές εταιρείες καθώς και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Μέχρι τη δεκαετία του 1980 το μετοχικό ενδιαφέρον περιοριζόταν σε κάποιους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και εύπορους ιδιώτες επενδυτές. Με την έλευση του 21^{ου} αιώνα μπορεί να θεωρηθεί ότι η κατάσταση είχε αλλάξει σημαντικά (Ξανθάκης Μ, 2002). Παλαιότερα τα νοικοκυριά κατείχαν λιγότερο από το 40% των μετοχικών κεφαλαίων των επιχειρήσεων, οι μη χρηματοπιστωτικοί μεσάζοντες, κυρίως τα συνταξιοδοτικά ταμεία και τα αμοιβαία κεφάλαια, κατείχαν πάνω από 40%. Αντίθετα, μέχρι το 1950 τα νοικοκυριά κατείχαν πάνω από το 90% των μετοχικών κεφαλαίων (Alexίου C, 2009). Με την επίδραση των νέων παραγόντων κατά το 2000 και έπειτα, είχαμε την εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού των επενδυτών στα χρηματιστήρια (στις ΗΠΑ, Αυστραλία, καθώς και σε πολλές χώρες στις Ευρώπης όπως στην Αγγλία, στην Γερμανία και τη Γαλλία) (Ξανθάκης Μ, 2002).

Η ανάπτυξη μιας οικονομίας προϋποθέτει ένα ανταγωνιστικό και καλά δομημένο χρηματοπιστωτικό σύστημα, το οποίο να λειτουργεί αποτελεσματικά (Νούλας, 2006). Η αλλαγή που έχει επέλθει στην δομή του χρηματοπιστωτικού

συστήματος και των αγορών κατά τον 21^ο αιώνα φανερώνει την αναγκαιότητα της παράλληλη μελέτη του ρόλου των χρηματοπιστωτικών αγορών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Αντί να διαμεσολαβούν άμεσα μεταξύ των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν περιέλθει στο ενδιάμεσο μεταξύ των νοικοκυριών και των αγορών, αφενός, και των επιχειρήσεων και των αγορών από την άλλη. Το παραπάνω καθιστά αναγκαία την εξέταση του χρηματοπιστωτικού συστήματος ως αμείωτο σύνολο. Η απλούστερη ερμηνεία για ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα στηρίζεται στη μεταφορά πόρων μεταξύ των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων (Allen F, 2001).

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε περιόδους όπου υπάρχει ευημερία, αποτελούν κρίσιμους παράγοντες συμβολής στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον. Στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες εντάσσεται και ο όρος ‘Τραπεζική’ που μπορεί να συνδεθεί με ένα μεγάλο φάσμα χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, από τα καταθετικά ιδρύματα, τα ιδρύματα χορήγησης δανείων, έως τις μεγάλες εμπορικές τράπεζες ή τις μικρότερες συνεταιριστικές τράπεζες (Heffernan, 2004). Για την Ελλάδα έχει αποδοθεί ο όρος σύμφωνα με την Α΄ Τραπεζική Οδηγία της Τράπεζας της Ελλάδας (Θωμαδάκης Σ, 1990) της ΕΟΚ (77/780/ΕΟΚ), που μαζί με τη Β΄ (Τράπεζα της Ελλάδας, 2005) διαμορφώνουν το θεσμικό πλαίσιο της ενιαίας τραπεζικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουμε: «Τράπεζα (πιστωτικό ίδρυμα) είναι η επιχείρηση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται στο να δέχεται καταθέσεις από το κοινό ή άλλα επιστρεπτέα κεφάλαια και να χορηγεί πιστώσεις για λογαριασμό της.»

2.2 Τραπεζικό σύστημα

Οι τράπεζες παρουσιάστηκαν αρχικά στη Δύση ως αργυροαμοιβεία που αντάλλασαν διάφορα νομίσματα με κέρδος. Αργότερα άρχισαν να συγκεντρώνουν κεφάλαια, που με αυτά χρηματοδοτούσαν τα κράτη και μάλιστα σε περίπτωση πολέμου. Με την επέκταση δανεισμού κεφαλαίων και σε ιδιώτες δημιουργήθηκε ο σημερινός τύπος τραπεζών. Γενικά, τα σημερινά τραπεζικά ιδρύματα διακρίνονται σε τράπεζες καταθέσεων, όπως είναι οι εμπορικές τράπεζες, σε τράπεζες επενδύσεων, σε εκδοτικές τράπεζες, καθώς και σε ειδικούς πιστωτικούς οργανισμούς, όπως είναι το ταχυδρομικό ταμειντήριο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (Νούλας Α, 2005).

Τράπεζα είναι η οικονομική επιχείρηση που θεωρείται ως ο μεσάζοντας μεταξύ κεφαλαιούχων, που ζητούν να επενδύσουν κεφάλαια, και εκείνων οι οποίοι έχουν ανάγκη δανεισμού για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους. Στην ουσία η τράπεζα μετατρέπει τις καταθέσεις τις οποίες δέχεται σε άλλα προϊόντα που έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά σε σχέση με τον κίνδυνο, τη ρευστότητα και τη ληκτότητα. Η κυριότερη λειτουργία της τράπεζας είναι ο έντοκος δανεισμός, δηλαδή δανείζει κεφάλαια τα οποία της ανήκουν, ή κεφάλαια προερχόμενα από καταθέσεις πελατών (Νούλας Α, 2005). Ο ορισμός για το τραπεζικό σύστημα, μπορεί να συνδεθεί σε ένα μεγάλο φάσμα χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων. Πολλές Ευρωπαϊκές χώρες κατέχουν μεγάλες συναλλακτικές τράπεζες σε αντίθεση με άλλες χώρες, όπου έχουν τρεις με πέντε παγκόσμιες τράπεζες. Στην Ιαπωνία, για παράδειγμα η τράπεζα με το μεγαλύτερο δίκτυο συναλλαγών είναι η τράπεζα Sumitomo Mitsui Banking Corporation, αλλά σε κυριότερο δίκτυο αποταμιευτικών καταθέσεων λαμβάνει χώρα στο Ταχυδρομικό Ταμειντήριο (Heffernan, 2004). Τα πιστωτικά ιδρύματα αποτελούν τον κύριο χρηματοοικονομικό οργανισμό σε κάθε κοινωνία. Σύμφωνα με το νομικό ορισμό, κάθε πιστωτικό ίδρυμα είναι η επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται σε αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων απ' το κοινό και στη χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων για λογαριασμό της, καθώς και κάθε ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος (Ν. 3601/2007) (Αγγελόπουλος Π, 2010).

Η ύπαρξη των «παραδοσιακών» τραπεζών, όπου διαμεσολαβούν μεταξύ δανειζόμενων και δανειστών και πληρώνουν υπηρεσίες στους πελάτες τους, μπορεί

να στηριχθεί στην θεωρία του Coase (Heffernan, 2004). Οι βασικές λειτουργίες μιας τράπεζας είναι αποδοτικότερες εάν διεξαχθούν από μια οργανωτική δομή και λειτουργίες που στηρίζεται σε παράγοντες της ζήτησης, εφόσον τα δάνεια και οι καταθέσεις επηρεάζονται από εξωγενείς παράγοντες σε σχέση με τη τράπεζα. Μια τέτοια οργανωτική δομή είναι αποτελεσματικότερη εάν η επιχείρηση συμμετέχει στις οργανωμένες αγορές. Αυτές οι ιδέες είχαν αναπτυχθεί και επεκταθεί από τους Alchian και Demsetz (1972), όπου υποστήριζαν πόσο σημαντικό είναι να εντοπίζει η επιχείρηση και να δημιουργεί επεκτατικές λειτουργίες στην αγορά. Επιπρόσθετα ο Williamson (1981) υποστήριξε ότι σε περιόδους αβεβαιότητας, μια επιχείρηση μπορεί να εξοικονομήσει έσοδα από το κόστος των εξωτερικών συναλλακτικών διαφορών.

2.3 Τραπεζικές υπηρεσίες

Το παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα προσφέρει ένα μεγάλο εύρος τραπεζικών υπηρεσιών, μαζί με τις μη χρηματοτραπεζικές υπηρεσίες, κάτω από ένα σύνολο νομικού πλαισίου. Επιπρόσθετα, το τραπεζικό σύστημα συνδέεται απ' ευθείας με την αγορά και της τάσεις της, εφόσον οι τράπεζες είναι Ανώνυμες Εταιρίες και οι μετοχές τους συναλλάσσονται στο χρηματιστήριο αξιών. Οι χρηματοοικονομικές δραστηριότητες των τραπεζών διεθνώς συμπεριλαμβάνονται στα παρακάτω (Heffernan, 2004):

- Διαμεσολαβητής και παροχέας ρευστότητας μέσω των υπηρεσιών καταθέσεων και των δανεισμών, ένα υποπροϊόν αυτής της κατηγορίας είναι τα συστήματα πληρωμών.
- Διαπραγμάτευση χρηματοπιστωτικών μέσων, όπως ομόλογα, συναλλάγματα, μετοχές και άλλων συναφών χρηματοπιστωτικών παραγώγων
- Χρηματιστηριακές συναλλαγές
- Παροχή εταιρικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένου συγχωνεύσεων εξαγορών
- Διοίκηση επενδύσεων
- Παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών

Οι τράπεζες συγκεντρώνουν τα χρήματα των αποταμιευτών και παρέχουν σ' αυτούς μια σειρά χρηματοδοτικών προϊόντων όπως καταθέσεις όψεως, ανοικτούς λογαριασμούς, και προθεσμίας, και τις διοχετεύουν στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες. Η λειτουργία αυτή υπάρχει γιατί οι τράπεζες μπορούν να παρέχουν με λιγότερο κόστος απ' ό τι τα άτομα μόνα τους. Δια μέσου της λειτουργίας αυτής οι τράπεζες παρέχουν στους πελάτες τους μια σειρά από άλλες υπηρεσίες όπως:

- Ρευστότητα. Οι τραπεζικές καταθέσεις παρέχουν 100% ρευστότητα εφ' όσον καταθέτες έχουν το δικαίωμα να κάνουν ανάληψη των χρημάτων τους ανά πάσα στιγμή χωρίς απώλειες.
- Ευελιξία ληκτότητας. Οι καταθέτες μπορούν να καταθέσουν τα χρήματα τους στην τράπεζα για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα.
- Ευελιξία ποσού. Οποιοδήποτε ποσό χρήματος μπορεί να κατατεθεί στην τράπεζα κάτι το οποίο δεν είναι δυνατόν να γίνει στην αγορά χρήματος (Νούλας Α, 2005).

Οι τράπεζες με την συμπεριφορά τους μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση ή την μείωση της ποσότητας χρήματος στην οικονομία, η οποία ποσότητα χρήματος με τη σειρά της επηρεάζει άλλες οικονομικές μεταβλητές. Οι τράπεζες είναι σημαντικές για το σύστημα πληρωμών. Στις χώρες ειδικά που οι περισσότερες συναλλαγές πραγματοποιούνται δια μέσου των επιταγών, ο ρόλος των τραπεζών είναι ακόμη σημαντικότερος. Η εκκαθάριση όλων των επιταγών πραγματοποιείται από τις τράπεζες. Όσον αφορά την εκ νόμου διακράτηση ποσοστού διαθεσίμων και ρευστών, όπου ονομάζονται υποχρεωτικά, αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα των τραπεζών, από τα άλλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα. Τα υπόλοιπα μη υποχρεωτικά διαθέσιμα, των τραπεζών, ονομάζονται πλεονάζοντα (Νούλας Α, 2005). Γενικά όσο μεγαλύτερο είναι το ποσό των διαθεσίμων τόσο μικρότερος είναι ο κίνδυνος της τράπεζας. Τα καταθετικά προϊόντα καθώς και τα δανειακά προϊόντα των τραπεζών τις κάνουν να ξεχωρίζουν από τα άλλα ήδη των χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Τα καταθετικά προϊόντα πληρώνουν τόκο στους καταθέτες, ενώ οι χορηγήσεις δανείων προς ιδιώτες και επιχειρήσεις αποτελούν την κυριότερη πηγή εσόδων αλλά και την ίδια στιγμή φέρουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο για τις τράπεζες. Καταθέσεις και απαιτήσεις, είναι τα στοιχεία που πρέπει να λάβει υπόψη της η τράπεζα για να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της. Πως επιτυγχάνει όμως, την μεγιστοποίηση της κερδοφορίας της, εφόσον

μετατρέπει τις καταθέσεις που δέχεται, σε άλλα προϊόντα όπου έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά σε σχέση με τον κίνδυνο, τη ρευστότητα και τη ληκτότητα.

Ο διαμεσολαβητικός ρόλος της τράπεζας καθώς και πληρωμή τόκων δικαιολογούν την ύπαρξη των τραπεζών, παρόλα αυτά γεννάται το ερώτημα γιατί οι τράπεζες εκθέτουν την οργανωσιακή δομή και πολιτική που ακολουθούν (Heffernan, 2004). Η μεγιστοποίηση των κερδών από τις τράπεζες αποτελεί τον κυριότερο λόγο ύπαρξης κάθε επιχείρησης. Η απάντηση μπορεί να δοθεί στηριζόμενη στην ανάλυση παραδοσιακών μοντέλων, όπως αυτή του Coase (1937). Στην κλασική του ανάλυση, υποστηρίζει ότι η επιχείρηση λειτουργεί αντίθετα με τις λειτουργίες της αγοράς, ως ένας τρόπος να οργανώσει την οικονομική δραστηριότητα, επειδή κάποιες δραστηριότητες είναι ευκολότερο και αποδοτικότερο να οργανώνονται βάση της 'ζήτησης' παρά να εξαρτώνται από την τιμή της αγοράς. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι αποδοτικότερο να χρησιμοποιείς μια επιχειρησιακή οργάνωση από το να απευθύνεσαι σε δυνάμεις της αγοράς (Heffernan, 2004).

2.4 Η πορεία του τραπεζικού κλάδου στην Ευρωζώνη

Σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (2011) η ίδια σε συνεργασία με την Επιτροπή Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (FSC) του ΕΣΚΤ, παρακολουθεί τους κινδύνους που απειλούν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και αξιολογεί την ικανότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος να απορροφά τους κλονισμούς. Έμφαση δίδεται κυρίως στις τράπεζες, εφόσον αυτές παραμένουν οι πρωτεύοντες φορείς χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης στην Ευρώπη (Draghi M, 2012). Επιπρόσθετα με τη έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας (2011), υποστηρίζεται ότι η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα, μετά την ισχυρή ανάκαμψη του 2010, επιβραδύνθηκε το 2011, λόγω της κρίσης χρέους στις προηγμένες οικονομίες και της αναγκαίας περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής, της γενικευμένης υποχώρησης της εμπιστοσύνης, καθώς και των συνεπειών που είχαν για τη ζήτηση τόσο οι αυξανόμενες και πλέον πολύ υψηλές διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων όσο και η απομόχλευση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (Προβόπουλος Γ, 2011).

Βέβαια, λόγω της αυξανόμενης σπουδαιότητας των χρηματοπιστωτικών αγορών, των χρηματοπιστωτικών υποδομών και των λοιπών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, αλλά και εξαιτίας της στενής συνάφειάς τους με τις τράπεζες, το ΕΣΚΤ πρέπει να παρακολουθεί τις τυχόν ευπάθειες και σ' αυτές τις συνιστώσες του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Κατά τη διάρκεια του 2011 αυξήθηκαν σημαντικά οι κίνδυνοι για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της ζώνης του ευρώ, καθώς επιδεινώθηκε η κρίση δημόσιου χρέους και επιτάθηκε η επιβλαβής αλληλεπίδρασή της με τον τραπεζικό τομέα. Το β' εξάμηνο ειδικότερα, αυξήθηκαν οι ευπάθειες, καθώς η κρίση δημόσιου χρέους επεκτάθηκε από ορισμένες μικρότερες σε κάποιες μεγαλύτερες χώρες της ζώνης του ευρώ. Αυτά τα φαινόμενα μετάδοσης των προβλημάτων συνοδεύθηκαν μάλιστα από χειροτέρευση των προοπτικών μακροοικονομικής ανάπτυξης, ιδίως προς τα τέλη του έτους. Πιο ευάλωτες στην περαιτέρω μετάδοση ήταν οι χώρες που θεωρήθηκε ότι παρουσιάζουν ευπαθή ή επιδεινούμενη δημοσιονομική θέση, σε συνδυασμό με δυσμενές μακροχρηματοπιστωτικό περιβάλλον, έλλειψη πολιτικής προσπάθειας για την

επιβολή των απαραίτητων θεσμικών μεταρρυθμίσεων και, τέλος, κίνδυνο περαιτέρω σημαντικών ζημιών στον τραπεζικό τομέα.

Υπό αυτές τις συνθήκες, οι τράπεζες στη ζώνη του ευρώ αντιμετώπισαν σημαντικές δυσχέρειες στην άντληση ρευστότητας. Ενώ οι δυσχέρειες αμβλύθηκαν χάρη στην άφθονη και έγκαιρη παροχή ρευστότητας από τις κεντρικές τράπεζες, κατά τη διάρκεια του έτους ανέκυψαν προβλήματα – ορισμένες φορές σοβαρά – στη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των τραπεζών. Οι τράπεζες στη ζώνη του ευρώ ήρθαν αντιμέτωπες με την κλονισμένη εμπιστοσύνη των αγορών που οδήγησε σε απότομη αύξηση του κόστους χρηματοδότησής τους και περιορίσει την πρόσβασή τους σε δάνεια συγκεκριμένης διάρκειας, ιδίως για όσες τράπεζες βρίσκονται σε χώρες της ζώνης του ευρώ με προβλήματα δημόσιου χρέους. Οι δυσχέρειες στην άντληση ρευστότητας επηρέασαν κυρίως τις τράπεζες που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από δάνεια στη διατραπεζική αγορά χωρίς παροχή ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των ευμετάβλητων βραχυπρόθεσμων δανείων σε δολάρια ΗΠΑ. Επιπλέον, παρατηρήθηκε κάποια κατάτμηση των αγορών άντλησης ρευστότητας έναντι ασφάλειας, όπως η αγορά συμφωνιών επαναγοράς, όπου η τιμολόγηση των ομολόγων χωρών με προβλήματα δημόσιου χρέους ήταν σχετικά χαμηλότερη από ό,τι των άλλων ομολόγων, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται αρνητικά το κόστος χρηματοδότησης των τραπεζών που χρησιμοποιούσαν εκτενώς αυτά τα “προβληματικά” ομόλογα ως εξασφαλίσεις σε συμφωνίες επαναγοράς. Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση καθορίστηκε επίσης σε μεγάλο βαθμό από τις ανησυχίες σχετικά με την ποιότητα του ενεργητικού ορισμένων τραπεζών, ιδίως όσον αφορά την έκθεσή τους στις άλλοτε ακμάζουσες αγορές κατοικιών. Συνολικά, ενισχύθηκε η μετάδοση των εντάσεων μεταξύ κρατών και μεταξύ τραπεζών, οδηγώντας σε συστημική κρίση (Draghi M, 2012).

2.5 Το Ελληνικό Τραπεζικό σύστημα

Ιστορικά, στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα κατείχαν κυρίαρχη θέση οι τράπεζες. Ο ρόλος τους ήταν να διοχετεύουν τις αποταμιεύσεις από τις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες στις ελλειμματικές ενώ, η σχετική σημασία άλλων χρηματοπιστωτικών θεσμών όπως τα αμοιβαία κεφάλαια και οι ασφαλιστικές εταιρίες, στη χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση ήταν έως πρόσφατα πολύ περιορισμένη. Ο ειδικός ρόλος των τραπεζών στη χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση ενισχύθηκε περαιτέρω από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Πρώτον, η λειτουργία των τραπεζών ήταν αυστηρά ρυθμιζόμενη από το κράτος. Επιλεκτικοί λεπτομερείς κανόνες και περιορισμοί διέπουν την κατανομή των τραπεζικών πιστώσεων στους οικονομικούς τομείς έως τα μέσα του 1980. Επιπλέον έως το Δεκέμβριο του 1990 οι εμπορικές τράπεζες υποχρεώνονταν να επενδύουν το σαράντα τοις εκατό (40%) των καταθέσεων σε δραχμές στις κρατικές ομολογίες κυρίως σε έντοκα γραμμάτια τριμηνιαίας διάρκειας. Η συγκεκριμένη επενδυτική απαίτηση μπήκε σταδιακά στο περιθώριο έως το τέλος του 1993 και οι τράπεζες μετέτρεψαν τις συσσωρευμένες διακρατήσεις έντοκων γραμματίων σε εμπορεύσιμες μεσοπρόθεσμες κρατικές ομολογίες. Ωστόσο, πρώτον, η σχετικά 'εύθραυστη' αγορά για τίτλους του Δημοσίου δεν επέτρεπε τις τράπεζες να πουλήσουν μεγάλο μέρος του των τίτλων του χαρτοφυλακίου τους χωρίς να υποστούν ποσοστιαίες κεφαλαιακές απώλειες. Δεύτερον, ο σκοπός της χρηματοδότησης μέσω της κεφαλαιακής αγοράς ήταν πολύ περιορισμένος καθώς ο θεσμός του χρηματιστηρίου δεν ήταν αρκετά αναπτυγμένος έως το ξεκίνημα της δεκαετίας του 1990. Τρίτον, ποικίλοι περιορισμοί επιβλήθηκαν στις εξωτερικές συναλλαγές και συγκεκριμένα στις κεφαλαιακές ροές. Σημαντικές ανακαλύψεις στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές στο εξωτερικό και η ανάγκη να αντιμετωπίσουν τις ευρωπαϊκές οδηγίες σε εγχώριους νόμους και να εκσυγχρονίσουν το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα οδηγούνται σε βαθμιαία φιλελευθεροποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών και των εξωτερικών συναλλαγών, μια διαδικασία που ουσιαστικά ολοκληρώθηκε στα μέσα του 1990.

Ως αποτέλεσμα η τραπεζική διαμεσολάβηση μειώθηκε ενώ το χρηματιστήριο και τα αμοιβαία κεφάλαια εμφάνισαν ταχεία ανάπτυξη. Οι τράπεζες προσπάθησαν να αποδώσουν αυτήν την τάση στη χρηματοπιστωτική καινοτομία (Brissimis S, 2009).

Διαχρονικά, οι Ελληνικές τράπεζες απείχαν από την παροχή άμεσων οικονομικών δραστηριοτήτων, ενώ παρείχαν υπηρεσίες που σχετίζονται με τις παροχές δανείων και καταθέσεων. Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα υπόκειντο σε αυστηρές κανονιστικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών για τον καθορισμό των επιτοκίων, τη χρηματοδότηση των διαφόρων τομέων της οικονομίας, και των δραστηριοτήτων στην αγορά συναλλάγματος. Ο καθορισμός των επιτοκίων από την Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδας εν τέλει καταργήθηκε και οι Ελληνικές τράπεζες ήταν ελεύθερες να διαπραγματεύονται τα επιτόκια με τους πελάτες με βάση τις συνθήκες της αγοράς. Αυτές οι σημαντικές αλλαγές, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του μάρκετινγκ και την τεχνολογική εξέλιξη, συνέβαλαν στην ταχεία επέκταση του τραπεζικού συστήματος, ο οποίος χαρακτηρίζεται από υψηλή συγκέντρωση και ανταγωνιστικότητα (Alexiou, 2009).

Σήμερα, οι Ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνται σε υπηρεσίες χρηματοδότησης ιδιωτών και επιχειρήσεων, στην παροχή υπηρεσιών πληρωμών για το δημόσιο και τις επιχειρήσεις και σε προγράμματα για επενδυτές και αποταμιευτές (Τράπεζα της Ελλάδας, 2008). Οι επενδυτές επιλέγουν προϊόντα που ικανοποιούν τις ανάγκες τους, και λαμβάνουν υπηρεσίες από τα τραπεζικά ιδρύματα καθώς επωφελούνται από τον ανταγωνισμό και το πλήθος των τραπεζών. Οι τράπεζες συνεισφέρουν ευρύτερα στην εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας και στην αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος της χώρας, καθώς χρηματοδοτούν την κατανάλωση και την αποταμίευση, περιορίζουν την παραοικονομία, βοηθούν στον εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων με τις οποίες συνεργάζονται και τελικά δημιουργούν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και άλλων κλάδων της οικονομίας. Οι κύριες τραπεζικές εργασίες επίσης συμπεριλαμβάνουν εγγυητικές επιστολές, εισαγωγές, εξαγωγές, μεταφορά κεφαλαίων σε ευρώ ή συνάλλαγμα, θυρίδες θησαυροφυλακίου και επενδυτικές υπηρεσίες. Ειδικότερα, οι τράπεζες και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί έχουν επεκταθεί τα τελευταία χρόνια και σε άλλες δραστηριότητες και αντικείμενα, προσφέροντας διευρυμένα προϊόντα και υπηρεσίες. Μεταξύ αυτών είναι οι τραπεζοασφαλιστικές εργασίες, η διαχείριση κινδύνων, οι αξιολογήσεις οργανισμών ή ιδιωτών, οι έρευνες

φερεγγυότητας, η διαμεσολάβηση για προσφορά χρηματοοικονομικών προϊόντων και οι τοποθετήσεις στις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, μετοχών, ομολόγων κλπ. επενδυτικών προϊόντων (Αγγελόπουλος Π, 2010).

Οι εμπορικές τράπεζες αποτελούν το κυριότερο τμήμα του τραπεζικού συστήματος παρέχοντας ένα πλήθος εργασιών (Νούλας Α, 2005). Έως την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των υπηρεσιών που προσέφεραν, οι εμπορικές τράπεζες αποτελούσαν τη σημαντικότερη μορφή χρηματοπιστωτικού οργανισμού με δυνατότητα προσφοράς της πλειοψηφίας των χρηματοοικονομικών προϊόντων (Αγγελόπουλος Π, 2010). Οι τράπεζες αυτές συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο όγκο των καταθέσεων και παρέχουν χρηματοδότηση, βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη σ' όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας. Εκτός των δύο αυτών κλασικών τραπεζικών εργασιών, οι εμπορικές τράπεζες (Νούλας Α, 2005):

- Συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο πολλών επιχειρήσεων
- Παρέχουν χρηματιστηριακές υπηρεσίες (είναι ανάδοχοι εκδόσεως πρωτογενών αξιογράφων, έχουν ιδρύσει εταιρίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων και εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου)
- Παρέχουν ασφαλιστικές υπηρεσίες δια μέσου των θυγατρικών τους
- Έχουν ιδρύσει θυγατρικές παρέχοντας χρηματοδοτική μίσθωση (Leasing) και Factoring

Συμπερασματικά, οι εμπορικές τράπεζες δανείζονται λεφτά από τους καταθέτες και τα δανείζουν σε μικρές επιχειρήσεις. Και εδώ ο ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών υποτίθεται ότι θα έπρεπε να εξασφαλίσει ψηλά επιτόκια καταθέσεων και χαμηλά επιτόκια δανεισμού. Στη πράξη, όμως οι τράπεζες έρχονται σε σιωπηρή συνεννόηση και προσφέρουν μικρό επιτόκιο στους δανειοδότες ενώ ζητούν ψηλό επιτόκιο από τους δανειολήπτες.

Οι επενδυτικές τράπεζες δε συναλλάσσονται με μικροκαταθέτες και μικροεπιχειρηματίες. Κύριος σκοπός των τραπεζών αυτών είναι η μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση ορισμένων τομέων της ελληνικής οικονομίας όπως βιομηχανικών, τουριστικών, εξαγωγικών κ.ά. (Νούλας Α, 2005). Οι τράπεζες επενδύσεων διαφέρουν από τις εμπορικές τράπεζες που παίρνουν καταθέσεις και χορηγούν εμπορικά και λιανικά δάνεια. Τα τελευταία χρόνια, εντούτοις η διαφορά μεταξύ των δύο τύπων

τράπεζας έχει αμβλυνθεί, δεδομένου ότι οι εμπορικές τράπεζες έχουν προσφέρει περισσότερες τραπεζικές υπηρεσίες επένδυσης.

Σε μελέτες της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών έχει αναφέρει τις αλλαγές λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνιών, οι έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα δημοσιεύει τακτικά η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ). Οι πιο πρόσφατες σχετικές δημοσιεύσεις περιέχουν πίνακες και καταλόγους σύμφωνα με τους οποίους τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες προσφέρονται σήμερα στην Ελλάδα από 467, έναντι 462 το προηγούμενο έτος, πιστωτικούς οργανισμούς. Τους οργανισμούς αυτούς η ΤτΕ ταξινομεί ως εξής

- 62 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα
- 351 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επί τόπου παρουσία τους και
- 54 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011).

Η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) εντάχθηκε στο Ευρωσύστημα, από το 2001, όπως και οι υπόλοιπες εθνικές ευρωπαϊκές τράπεζες των κρατών της ΖτΕ. Επίσης, ανήκει στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών και λειτουργεί στο θεσμικό πλαίσιο της πολιτικής και των οδηγιών της ΕΚΤ, παράλληλα όμως διατηρεί κανόνες και αρχές αυτόνομης λειτουργίας και ανεξαρτησίας, ενώ ο ρόλος του κράτους περιορίζεται στον έλεγχο της, κυρίως μέσω της Βουλής. Η ΤτΕ ασκεί στην Ελλάδα τη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική που ορίζεται από την ΕΕ, μέσω του Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής (Αγγελόπουλος Π, 2010).

2.6 Οι κυριότερες λειτουργίες μιας τράπεζας

Οι εμπορικές τράπεζες ασχολούνται με έναν ευρύ τομέα εργασιών και παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη μιας οικονομίας. Η απελευθέρωση των τραπεζικών συστημάτων απαιτεί πλέον την συνεχή εγρήγορση και ανταπόκριση των τραπεζικών διοικήσεων στα καθημερινά μεταβαλλόμενες συνθήκες. Οι διάφορες λειτουργίες μιας τράπεζας αποτυπώνονται στον ισολογισμό της (Νούλας Α, 2005). Το παθητικό εκφράζει τις υποχρεώσεις μιας τράπεζας ενώ το ενεργητικό τις απαιτήσεις έναντι άλλων. Τα διαθέσιμα των τραπεζών διακρίνονται σε υποχρεωτικά και πλεονάζοντα. Οι τράπεζες υποχρεώνονται εκ νόμου να κρατούν ένα ποσοστό των καταθέσεων σε ρευστά διαθέσιμα που ονομάζονται υποχρεωτικά. Τα υπόλοιπα μη υποχρεωτικά διαθέσιμα ονομάζονται πλεονάζοντα. Γενικά όσο μεγαλύτερο είναι το ποσό των διαθεσίμων τόσο μικρότερος είναι ο κίνδυνος της τράπεζας (Νούλας Α, 2005).

Με τον όρο επενδύσεις εδώ εννοούμε τις επενδύσεις των τραπεζών σε διάφορα χρηματοοικονομικά προϊόντα, κυρίως ομόλογα. Η επένδυση σε ομόλογα μπορεί να αποβλέπει σε διαφορετικούς στόχους όπως η ρευστότητα, εισόδημα από τους τόκους, κεφαλαιακά κέρδη από την αύξηση των τιμών των ομολόγων, καλύτερη διαφοροποίηση του τραπεζικού χαρτοφυλακίου και την καλύτερη αντιμετώπιση του κινδύνου των επιτοκίων. Η επένδυση σε ομόλογα περιλαμβάνει ορισμένους κινδύνους όπως για παράδειγμα τον κίνδυνο επιτοκίων και τον κίνδυνο ανάκλησης που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Μια από τις κυριότερες λειτουργίες των τραπεζών είναι η χορήγηση δανείων προς ιδιώτες και επιχειρήσεις. Η ορθολογική χορήγηση δανείων εκ μέρους των τραπεζών συντελεί στην αύξηση των επενδύσεων στην οικονομία και την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Τα δάνεια αποτελούν για τις τράπεζες την κυριότερη πηγή εσόδων αλλά και την ίδια στιγμή φέρουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο. Χορηγώντας τα δάνεια οι τράπεζες διατρέχουν τον πιστωτικό κίνδυνο ο οποίος εξαρτάται από εξωγενείς παράγοντες που αναφέρονται στην ικανότητα της διοίκησης και του προσωπικού να αξιολογεί και να εκτιμά τον πιστωτικό κίνδυνο των διάφορων δανείων. Οι καταθέσεις αποτελούν υποχρεώσεις των τραπεζών και έρχονται σε διάφορες μορφές.

2.7 Χρηματοοικονομικοί Κίνδυνοι

Η απελευθέρωση των αγορών, η μεταβολή του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας αυτών και η ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών μέσων οδήγησαν στην εντατικοποίηση των παραδοσιακών κινδύνων, δηλαδή του κινδύνου ρευστότητας (liquidity risk) και του πιστωτικού κινδύνου (credit risk) και στην ανάπτυξη των κινδύνων αγοράς, δηλαδή των κινδύνων συναλλάγματος (foreign exchange risk), επιτοκίου (interest rate risk), ρευστοποίησης, διακανονισμού, διακύμανσης τιμών προϊόντων (commodity price risk), χρηματιστηρίου, παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων (derivatives risk), λειτουργικού κινδύνου (operational risk) κ.ο.κ. Σημειώνεται ότι χρηματοοικονομικός κίνδυνος είναι η πιθανότητα ζημιάς μιας ανοιγόμενης θέσης ή μιας τοποθέτησης σε χρηματοπιστωτικά μέσα, λόγω μεταβολής των όρων της θέσης. Ο κάθε κίνδυνος έχει τα δικά του χαρακτηριστικά και τις δικές του μεθόδους μέτρησης.

Οι χρηματοδοτήσεις, τραπεζικές ή εναλλακτικές, είναι άμεσα συνδεδεμένες με τον πιστωτικό κίνδυνο. Ο πιστωτικός κίνδυνος (credit risk), όπως και ο κίνδυνος ρευστότητας, προκύπτει από την παραδοσιακή λειτουργία των τραπεζών, δηλαδή από την παρέμβαση αυτών στη διαδικασία μεταφοράς κεφαλαίων μεταξύ των αποταμιευτών ή πλεονασματικών οικονομικών μονάδων και των δανειζόμενων ή ελλειμματικών οικονομικών μονάδων για την άντληση κεφαλαίων από τους πρώτους και τη μεταφορά στους δεύτερους. Τόσο κατά τη διαδικασία της άντλησης όσο και κατά τη διαδικασία μεταφοράς τα κεφάλαια αλλάζουν μορφή και μετασχηματίζονται σε κατάλληλα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ώστε να μεταφέρονται, να τίθενται σε διαπραγμάτευση και να τιμολογούνται εύκολα. Είναι φανερό, ότι η διαμεσολαβητική λειτουργία των τραπεζών (πιστωτικών ιδρυμάτων) σχετίζεται με την έμμεση χρηματοδότηση ή με την έμμεση μεταφορά κεφαλαίων. (Στην άμεση χρηματοδότηση η μεταφορά των κεφαλαίων και η επικοινωνία αποταμιευτών και δανειζόμενων γίνεται χωρίς παρεμβάσεις). Η διαμεσολάβηση και η μετατροπή των κεφαλαίων σε χρηματοοικονομικά προϊόντα διαφοροποιεί τα υφιστάμενα χαρακτηριστικά τους ή προσθέτει σ' αυτά νέα χαρακτηριστικά, σχετιζόμενα με τις λήξεις (διάρκεια), το μέγεθος, τη ρευστότητα και το ύψος του κινδύνου (Νούλας Α, 2005). Η διαφοροποίηση αυτή αποτελεί τη βάση και την αφετηρία των παραδοσιακών κινδύνων, οι οποίοι ήταν και οι μοναδικοί κίνδυνοι που αντιμετώπιζαν τα πιστωτικά

ιδρύματα προ της απελευθέρωσης των αγορών και οι οποίοι συνεχίζουν να υφίστανται και σήμερα σε ιδιαίτερα αυξημένο βαθμό. Ο πρώτος παραδοσιακός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος ρευστότητας. Επιγραμματικά, ο κίνδυνος ρευστότητας σχετίζεται με την πιθανή ζημιά της τράπεζας την οφειλόμενη σε αδυναμία κάλυψης των υποχρεώσεων της προς τους καταθέτες, διατήρησης επικερδών θέσεων ή τοποθέτησης σε νέες επικερδείς θέσεις. Ο δεύτερος παραδοσιακός κίνδυνος, ο πιστωτικός κίνδυνος, είναι συνυφασμένος με την ίδια τη μεταφορά των κεφαλαίων και την επιστροφή αυτών από τους τελικούς δανειζόμενους στην τράπεζα (Κίοχος Π, 2000).

Ο πιστωτικός κίνδυνος ορίζεται ως η πιθανή ή αναμενόμενη ζημιά που προέρχεται από την αδυναμία των δανειζόμενων να επιστρέψουν τα κεφάλαια ή/και τους τόκους των κεφαλαίων που δανείστηκαν, δηλαδή από την αδυναμία να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Ο πιστωτικός κίνδυνος υφίσταται σε κάθε μορφή τοποθέτησης ή επένδυσης της τράπεζας, είτε πρόκειται για κάποιο είδος χρηματοδότησης είτε για αγορά χρεογράφων και χρηματοπιστωτικών μέσων.

Αποτέλεσμα του πιστωτικού κινδύνου ή της ζημιάς από τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο, όπως συμβαίνει και με κάθε άλλον κίνδυνο, είναι η μεταβολή της καθαρής θέσης της τράπεζας ή της αξίας του χαρτοφυλακίου.

2.8 Τράπεζα και Πιστωτικός Κίνδυνος

Η μεσολάβηση της τράπεζας συμβάλλει τόσο στην ευχερέστερη μεταφορά των κεφαλαίων όσο και στον περιορισμό του συνολικώς αναλαμβανόμενου πιστωτικού κινδύνου. Εάν η μεταφορά των κεφαλαίων πραγματοποιείται απευθείας από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες, οι πρώτες θα αναλάμβαναν και τον κίνδυνο τον προερχόμενο από πιθανή αδυναμία των δεύτερων να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους και κυρίως από την αδυναμία να επιστρέψουν τα κεφάλαια που άντλησαν. Με την παρέμβαση της τράπεζας η διαδικασία μεταβάλλεται και ο κίνδυνος διαφοροποιείται. Οι πλεονασματικές μονάδες καταθέτουν τα κεφάλαιά τους στην τράπεζα, περιορίζοντας στο ελάχιστο τον κίνδυνο μη επιστροφής, αφού οι τράπεζες είναι οργανισμοί που λειτουργούν κάτω από συγκεκριμένους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας, διαρκώς ελεγχόμενης από τις

εποπτικές αρχές με πολλούς τρόπους, και ακολουθούν κατά τη διαδικασία των χρηματοδοτήσεων συγκεκριμένους κανόνες, όπως κανόνες για τα μεγάλα χρηματοδοτικών ανοίγματα, κανόνες για προβλέψεις κ.ο.κ. (Κίοχος Π, 2000).

Οι τράπεζες με τη σειρά τους, επενδύοντας τα κεφάλαια των καταθετών αναλαμβάνουν οι ίδιες τον κίνδυνο μη επιστροφής των κεφαλαίων μεταφέρουν στους τελικούς δανειζόμενους μέσω των επενδύσεων που πραγματοποιούν, δηλαδή μέσω των δανείων, των χορηγήσεων κάθε μορφής της αγοράς χρεογράφων και τίτλων. Δεδομένου ότι η τράπεζα είναι ένας οργανωμένος και εξειδικευμένος χρηματοπιστωτικός οργανισμός, μπορεί να αξιολογήσει τη φερεγγυότητα των δανειζόμενων και να λάβει τα κατάλληλα μέτρα, όπως εξασφαλίσεις ή μέτρα παρακολούθησης, με αποτέλεσμα ο συνολικός πιστωτικός κίνδυνος να περιορίζεται σημαντικά σε σχέση με τον κίνδυνο για τις ίδιες ακριβώς επενδύσεις στην απευθείας (άμεση) μεταφορά κεφαλαίων (Κίοχος Π, 2000).

3. Προσδιοριστικοί παράγοντες στη κερδοφορία των τραπεζών

3.1 Εισαγωγή

Ο Τραπεζικός κλάδος αποτελεί τον κυρίαρχο κλάδο στο χρηματοπιστωτικό σύστημα κάθε χώρας. Στην Ελλάδα για παράδειγμα, το ενεργητικό των τραπεζών αποτελεί το 80% περίπου του συνολικού ενεργητικού του συστήματος. Είναι γενικό αποδεκτό ότι η αποτελεσματική λειτουργία των τραπεζών, η οποία συνδέεται με τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά να απολαμβάνουν υπηρεσίες καλύτερης ποιότητας και με χαμηλότερο κόστος (Ασημακόπουλος I, 2008). Κατά συνέπεια η μέτρηση της αποτελεσματικότητας ενός τραπεζικού συστήματος και η ανάλυση των παραγόντων που την εξηγούν έχουν ιδιαίτερη σημασία τόσο για τις εποπτικές αρχές κατά τη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου όσο και για τις διοικήσεις των τραπεζών κατά την κατάρτιση των επιχειρησιακών τους σχεδίων (Ασημακόπουλος I, 2008).

Η κερδοφορία των τραπεζών αποτελεί αντικείμενο ενδιαφέροντος για τη διοίκηση των τραπεζών, τις χρηματιστηριακές αγορές, τους διευθυντές των τραπεζών και τους ακαδημαϊκούς. Το ενδιαφέρον αυτό εξηγείται από την αυξανόμενη παγίωση του τραπεζικού τομέα, τις αλλαγές στην τεχνολογία παραγωγής και στις ρυθμίσεις. Επιπρόσθετα, η ανάλυση της κερδοφορίας των τραπεζών αποτελεί το αντικείμενο μεγάλου μέρους της βιβλιογραφίας στον τραπεζικό κλάδο (Καλλιεντερη, 2008).

Σε παλαιότερες μελέτες η κερδοφορία των ελληνικών εμπορικών τραπεζών κατά τη διάρκεια των ετών 1989- 1991 εξετάστηκε από τους Alexakis, Thomadakis και Xanthakis (1995). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι καθοριστικοί παράγοντες της κερδοφορίας των Ελληνικών Εμπορικών Τραπεζών διαφοροποιούνταν σε σχέση με εκείνους που απεικονίζονται παρόμοιες Τραπεζικά ιδρύματα άλλων χωρών. Το κόστος διάρθρωσης και οι οικονομίες κλίμακας στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα κατά τα έτη 1980- 1989 εξετάστηκαν από τους Karafolas και Manatkas (1996). Έλαβαν υπόψη μεταβλητές όπως είναι το μέγεθος του ενεργητικού, του κεφαλαίου, της εργασίας και της τεχνολογικής προόδου. Εν τέλει, για την δεκαετία του '90, σημαντική θεωρείται

η έρευνα του Παραϊοαννου και Ganzonas (1997) όπου εξετάστηκαν οι προοπτικές εξέλιξης των μη χρηματοπιστωτικών προϊόντων των Ελληνικών Εμπορικών Τραπεζών. Στις αρχές του έτους 2000, η Ελληνική οικονομία βίωσε πραγματική ανάπτυξη υψηλότερη από το μέσο όρο της Ευρώπης, με την ιδιωτική κατανάλωση να παραμένει το υψηλό στοιχείο της. Καθοδηγούμενος κυρίως από έργα υποδομής ο δείκτης ανάπτυξης του ΑΕΠ αυξήθηκε σε πέντε τοις εκατό (5%) την περίοδο πριν τους Ολυμπιακούς Αγώνες στην Αθήνα (2003-2004) πριν βιώσει την οξεία παρακμή το έτος 2005 που ακολούθησε έπειτα. Τη χρονολογία 2008 προβλέφθηκε ότι το ποσοστό του ΑΕΠ θα παραμείνει στο τέσσερα τοις εκατό (4%) και άρα ότι θα διατηρηθούν οι θετικές επιδόσεις των προηγούμενων ετών (Alexiou C, 2009).

3.2 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Στην έρευνα του ο Scott (2011) μελετά την κερδοφορία των τραπεζών κατά το διάστημα 1998-2008. Ως προσδιοριστικούς παράγοντες λαμβάνει τον λόγο των ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού, την ποσοστιαία μεταβολή του εξωτερικού κατά κεφαλήν εισοδήματος καθώς και το μέγεθος της τράπεζας, ως σύνολο του ενεργητικού. Από τους παραπάνω παράγοντες, θετική συσχέτιση με τους δείκτες ROA και ROE είχαν ο λόγος του κεφαλαίου προς το ενεργητικό και η ποσοστιαία μεταβολή του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Κατά τον Alexiou (2009), όπου μελέτησε τους προσδιοριστικούς παράγοντες της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών κατά την περίοδο 2000-2007, έλαβε υπόψη του τους εξής προσδιοριστικούς παράγοντες: το μέγεθος της τράπεζας, τον πιστωτικό κίνδυνο, την παραγωγικότητα του προσωπικού ως λόγος του συνόλου του ενεργητικού προς τον αριθμό των εργαζομένων, το λειτουργικό κόστος προς τα συνολικά έσοδα, το σύνολο των δανείων προς τις καταθέσεις, το ΑΕΠ, τον πληθωρισμός καθώς και την ιδιωτική κατανάλωση. Από τους παραπάνω παράγοντες βρέθηκε ότι την κερδοφορία την επηρεάζουν θετικά το μέγεθος της τράπεζας και ο πληθωρισμός. Αντίθετα, αρνητική συσχέτιση παρουσιάζουν ο πιστωτικός κίνδυνος, η παραγωγικότητα του προσωπικού, το συνολικό κόστος προς τα συνολικά έσοδα, ο λόγος των δανείων προς τις καταθέσεις καθώς και το ΑΕΠ.

Οι Athanasoglou, Brissimis και Delis (2008) μελέτησαν τους προσδιοριστικούς παράγοντες της κερδοφορίας των Ελληνικών τραπεζών από το 1985 έως το 2001, μελέτησε τους εξής παράγοντες : το κεφάλαιο προς το Σύνολο Ενεργητικού, τις προβλέψεις προς τα συνολικά δάνεια, το περιθώριο συνεισφοράς προς τον αριθμό προσωπικού, τα λειτουργικά έξοδα προς το σύνολο του ενεργητικού ,το ιδιοκτησιακό καθεστώς της κάθε τράπεζας, τον πληθωρισμό, τον δείκτη συγκέντρωσης του τραπεζικού κλάδου καθώς και τις αποκλίσεις των πραγματικών εξόδων το ακαθάριστο πραγματικό προϊόν. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης σημαντικοί θεωρήθηκαν οι παρακάτω παράγοντες: το κεφάλαιο προς το σύνολο του ενεργητικού, η παραγωγικότητα του προσωπικού, το ιδιοκτησιακό καθεστώς καθώς και οι αποκλίσεις των πραγματικών εξόδων από το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν όπου παρουσιάζουν θετική συσχέτιση. Αρνητική συσχέτιση παρουσιάζουν ο πιστωτικός κίνδυνος και τα λειτουργικά έξοδα προς το σύνολο του ενεργητικού.

Κατά την έρευνα του Gilbert (2008) για την μέτρηση της κερδοφορίας των εμπορικών τραπεζών στην Ευρώπη κατά το 1997 με 2005 παρατήρησε ότι οι μικρές τράπεζες παρουσίαζαν υψηλούς αριθμοδείκτες σε σχέση με τις εμπορικές τράπεζες και ο κυριότερος παράγοντας αποτέλεσε η φορολογία. Κατά τον Petersen (2008) μελετήθηκε η κερδοφορία των τραπεζών σε σχέση με το σύνολο του ενεργητικού τα ίδια κεφάλαια. Θετική συσχέτιση παρουσίασαν και οι δύο παράγοντες.

Η έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδας (2008) μελέτησε την αποτελεσματικότητα του ελληνικού τραπεζικού κλάδου κατά το 1994 με 2006 έλαβε υπόψη της τους παρακάτω παράγοντες: κεφαλαιακή επάρκεια, αποδοτικότητα, κίνδυνος ρευστότητας, ισχύς στην αγορά, βαθμός συγκέντρωσης, πιστωτικός κίνδυνος, θεσμικό πλαίσιο, αριθμός προσωπικού, μακροοικονομικές συνθήκες. Θετική συσχέτιση παρουσίασαν η κεφαλαιακή επάρκεια, η αποδοτικότητα, η ισχύς στην αγορά και το θεσμικό πλαίσιο. Αρνητική συσχέτιση είχαν ο κίνδυνος ρευστότητας, ο πιστωτικός κίνδυνος και ο αριθμός του προσωπικού. Η έρευνα που πραγματοποίησε ο Gibson, ως διευθυντής των οικονομικών μελετών της Τράπεζας της Ελλάδος (2005), για την αποτελεσματικότητα και τους προσδιοριστικούς παράγοντες της κερδοφορίας των Ελληνικών τραπεζών κατά την περίοδο 1994-2006, μελετήθηκαν τόσο ειδικοί παράγοντες της εκάστοτε τράπεζας όσο και μακροοικονομικοί παράγοντες. Συγκεκριμένα οι παράγοντες είναι: το μέγεθος (Σύνολο Ενεργητικού), το

ιδιοκτησιακό καθεστώς, ο δείκτης στοιχείων εκτός του ισολογισμού (ΣΕΙ) , ο λόγος των δάνειων προς τις καταθέσεις, τα λειτουργικά έξοδα, οι δαπάνες του προσωπικού, οι διατραπεζικές καταθέσεις προς το σύνολο των καταθέσεων, η ρευστότητα, το μερίδιο αγοράς και ο δείκτης Herfindahe. Από τους παραπάνω παράγοντες θετική συσχέτιση παρουσίασαν οι εξής: το μέγεθος της τράπεζας, το ιδιοκτησιακό καθεστώς, το σύνολο δαπανών του προσωπικού, ο λόγος των διατραπεζικών καταθέσεων προς το σύνολο των καταθέσεων, η ρευστότητα καθώς και το μερίδιο αγοράς. Αρνητική συσχέτιση παρουσίασαν ο λόγος δανείων προς τις καταθέσεις, ο δείκτης Herfindahe καθώς και τα λειτουργικά έξοδα.

Ο Spathis (2001) μέτρησε την αποδοτικότητα των μικρών και μεγάλων τραπεζών κατά την περίοδο 1990 με 1999. Μελέτησε τους αριθμοδείκτες της ρευστότητας, της δανειακής επιβάρυνσης, του καθαρού περιθωρίου κέρδους, των δανείων προς τις καταθέσεις καθώς και το σύνολο του κεφαλαίου προς το σύνολο του ενεργητικού. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι μεγάλες Ελληνικές τράπεζες παρουσιάζουν υψηλό ROA και χαμηλό ποσοστό απόδοσης κεφαλαίου και τόκων. Αντίθετα οι μικρές Ελληνικές τράπεζες παρουσίασαν υψηλό ROE, υψηλή δανειακή επιβάρυνση καθώς και υψηλό ποσοστό απόδοσης των τόκων.

Κατά των Σταϊκούρα και Στέλιου (2000) με τη μέθοδο της παλινδρόμησης, υποστηρίζεται ότι οι μεταβλητές που βρέθηκαν στατιστικά σημαντικοί για την ερμηνεία της κερδοφορίας των τραπεζών είναι ο πληθωρισμός, το ιδιοκτησιακό καθεστώς, ο λόγος των αποθεματικών για δανειακές επισφάλειες προς το σύνολο των χορηγούμενων δανείων καθώς και ο λόγος δανείων προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού. Οι παραπάνω παράγοντες έχουν αρνητική συσχέτιση με την κερδοφορία των τραπεζών. Οι μόνες μεταβλητές που έχουν θετική συσχέτιση είναι ο λόγος ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες. Η έρευνα του Νούλα (1999) για την αποτελεσματικότητα των Ελληνικών τραπεζών κατά την περίοδο 1993 με 1998 μελέτησε τους δείκτες εκμετάλλευσης ενεργητικού, απόδοσης ιδίων κεφαλαίων, εσόδων από προμήθειες, εσόδων από τόκους, χρηματοοικονομική μόχλευση κ.α. παρατηρήθηκε ότι οι αριθμοδείκτες ROE καθώς και οι περισσότεροι δείκτες παρουσιάζουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των τραπεζών. Οι κρατικές τράπεζες παρουσίασαν χαμηλή λογιστική κερδοφορία λόγω του υψηλού ποσοστού των προβλέψεων που σχημάτισαν.

Ακολουθεί συνοπτικά η παρουσίαση των παραπάνω μελετών:

Πίνακας 1: Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας					
<u>Όνομα</u>	<u>Έτος</u>	<u>Μελέτη</u>	<u>Έτη</u>	<u>Παράγοντες</u>	<u>Αποτελέσματα</u>
Scott	2011	Κερδοφορία Τραπεζών (ROE-ROA)	1998 - 2008	Κεφάλαιο/Σύνολο Ενεργητικού, Ποσοστιαία μεταβολή του Εξωτερικού Κατά Κεφαλήν Εισοδήματος, Μέγεθος (Σύνολο Κεφαλαίου)	<u>Θετική συσχέτιση:</u> Αριθμοδείκτη κεφαλαίου/Ενεργητικό και Ποσοστιαίας Μεταβολής του Εξωτερικού Κατά Κεφαλήν Εισοδήματος
Alexiou	2009	Προσδιοριστικοί παράγοντες κερδοφορίας Ελληνικών τραπεζών (ROE-ROA)	2000 - 2007	Μέγεθος Τράπεζας, Πιστωτικός Κίνδυνος, Παραγωγικότητα Προσωπικού (Σ. Ενεργητικού/ Αριθμός προσωπικού), Κόστος / Έσοδα, Δάνεια/Καταθέσεις, ΑΕΠ, Πληθωρισμός, Ιδιωτική Κατανάλωση	<u>Θετική συσχέτιση:</u> Μεγέθους, Πληθωρισμού <u>Αρνητική συσχέτιση:</u> Πιστωτικού κινδύνου, Παραγωγικότητας προσωπικού, Κόστους/Έσοδα, Δάνεια/Καταθέσεις, ΑΕΠ, Πληθωρισμού
Athanasoglou	2008	Προσδιοριστικοί παράγοντες Κερδοφορίας Ελληνικών Τραπεζών	1985 - 2001	Κεφάλαιο/Σ. Ενεργητικού, Προβλέψεις / Δάνεια, Περιθώριο συνεισφοράς / αριθμό προσωπικού, Λειτουργικά έξοδα/ Ενεργητικό, Ιδιοκτησιακό καθεστώς , Πληθωρισμός, Δείκτης Συγκέντρωσης του Τραπεζικού Κλάδου αποκλίσεις πραγματικών εξόδων από την τάση κατά διαστήματα (Cyclical output)	<u>Θετική συσχέτιση:</u> Κεφαλαίου, παραγωγικότητας προσωπικού, ιδιοκτησιακού καθεστώτος, αποκλίσεων πραγματικών εξόδων <u>Αρνητική Συσχέτιση:</u> Πιστωτικού κινδύνου, Λειτουργικών εξόδων/ Ενεργητικό

Gilbert	2008	Μέτρηση Κερδοφορίας Εμπορικών Τραπεζών	1997 - 2005	Αριθμοδείκτες ROE ROA	Μικρές τράπεζες υψηλότερους αριθμοδείκτες σε σχέση με τις Εμπορικές (κύριος παράγοντας η Φορολογία)
Patersen	2008	Κερδοφορία Τραπεζών στην Ευρώπη	2005	Σύνολο ενεργητικού, Κεφάλαιο	<u>Θετική Συσχέτιση:</u> Σύνολο Ενεργητικού, Κεφάλαιο
ΤτΕ	2008	Αποτελεσματικότητα ελληνικού τραπεζικού κλάδου και οι προσδιοριστικοί παράγοντες του	1994 - 2006	Κεφαλαιακή Επάρκεια, Αποδοτικότητα, Κίνδυνος Ρευστότητας, Ισχύς στην Αγορά, Βαθμός συγκέντρωσης, Πιστωτικός κίνδυνος, Θεσμικό πλαίσιο, Προσωπικό, Μακροοικονομικές συνθήκες,	<u>Θετική συσχέτιση:</u> Κεφαλαιακής Επάρκειας, Αποδοτικότητας, Ισχύς στην αγορά, θεσμικό πλαίσιο, <u>Αρνητική συσχέτιση:</u> Κίνδυνος ρευστότητας, πιστωτικός κίνδυνος και προσωπικό
ΤτΕ (Gibson)	2005	Κερδοφορία Ελληνικών Τραπεζών	1993 - 2003	Μέγεθος (Σύνολο Ενεργητικού), Ιδιοκτησιακό καθεστώς, Δείκτης Στοιχείων Εκτός Ισολογισμού (ΣΕΙ), Δάνεια/Καταθέσεις, Λειτουργικά έξοδα, Δαπάνες Προσωπικού, Διατραπεζικές Καταθέσεις/Σύνολο Καταθέσεων, Ρευστότητα, Μεριδίο Αγοράς, Δείκτης Herfindahe,	<u>Θετική συσχέτιση:</u> Μεγέθους, Ιδιοκτησιακό καθεστώς, Δαπανών Προσωπικού, Διατραπεζικών καταθέσεων /Σύνολο Καταθέσεων, ρευστότητας, Μεριδίου αγοράς, <u>Αρνητική συσχέτιση:</u> Δανείων/ Καταθέσεις, δείκτη Herfindahe, Λειτουργικών εξόδων
Spathis	2001	Μέτρηση αποδοτικότητας μικρών και μεγάλων τραπεζών	1990 - 1999	ROE-ROA-Ρευστότητα, Δανειακή Επιβάρυνση, Καθαρό περιθώριο κέρδους,	Μεγάλες Ελληνικές Τράπεζες παρουσιάζουν Υψηλό ROA και χαμηλό ποσοστό απόδοσης κεφαλαίου και

				Δάνεια/Καταθέσεις, Συνολικό Κεφάλαιο/Σύνολο Ενεργητικού	τόκων. Οι μικρές Ελληνικές τράπεζες παρουσίασαν υψηλό ROE, υψηλή δανειακή επιβάρυνση και υψηλό ποσοστό απόδοσης τόκων
Σταϊκούρας	2000	Προσδιοριστικοί Παράγοντες της Κερδοφορίας των Ελληνικών Τραπεζικών Ιδρυμάτων	1990 - 1998	Αποθεματικά/ Δάνεια, ΙΚ/Σύνολο Ενεργητικού, Δάνεια/ Σύνολο Ενεργητικού, σημαντικότητα ιδιοκτησιακού καθεστώσ, πληθωρισμός, επίπεδο επιτοκίων, μεταβλητότητα, συναλλαγματικές ισοτιμίες με βάση το δολάριο	<u>Θετική συσχέτιση:</u> Τόκια κεφάλαια/ Σ. Ενεργητικού, Συναλλαγματικές ισοτιμίες. <u>Αρνητική συσχέτιση:</u> Πληθωρισμός ιδιοκτησιακό καθεστώσ, Αποθεματικά επισφαλειών/ χορηγούμενα δάνεια, Δάνεια/Σ. Ενεργητικού
Νούλας	1999	Αριθμοδείκτες μέτρησης αποτελεσματικότητας και κερδοφορίας	1993 - 1998	Μέτρηση Κερδοφορίας και σύγκριση με αριθμοδείκτες Εκμετάλλευσης Ενεργητικού, Απόδοση Ι.Κ, Εσόδων από προμήθειες, Εσόδων από τόκους, Χρηματοοικονομική Μόγλευση κ.τ.λ	Κερδοφορία ειδικότερα αυτή των ιδίων κεφαλαίων παρουσιάζει μεγάλες διαφορές μεταξύ των τραπεζών, μεγάλη διαφορά μεταξύ των δεικτών μελέτης για τις Ελληνικές Τράπεζες, χαμηλή λογιστική κερδοφορία κρατικών τραπεζών λόγω υψηλού ποσοστού προβλέψεων

3.3 Παραδοσιακοί τρόποι μέτρησης της αποτελεσματικότητας

Η αποτελεσματικότητα του τραπεζικού συστήματος αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα θέματα στο ευρύ νομισματικό και χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Η αποτελεσματικότητα και η ανταγωνιστικότητα των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων δεν μπορεί να μετρηθεί εύκολα, εφόσον τα χρηματοοικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες είναι άυλα. Κατά πολλούς υιοθετείται η άποψη ότι η μέτρηση της παραγωγικότητας και της αποτελεσματικότητας του τραπεζικού κλάδου, σχετίζεται άμεσα με την απόδοση, τα κόστη, την αποτελεσματικότητα καθώς και την αποδοτικότητα των τραπεζών. Οι οικονομίες κλίμακας στα τραπεζικά ιδρύματα, σχετίζονται στενά με την ανταγωνιστικότητα και την αποτελεσματικότητα των τραπεζών (ECB, 2010).

Υπάρχουν διαφοροποιήσεις όσον αφορά τη μέτρηση της τραπεζικής επίδοσης. Υπάρχουν μελέτες όπου λαμβάνουν υπόψη το περιθώριο του επιτοκίου για την μέτρηση της επίδοσης των εμπορικών τραπεζών στις ΗΠΑ (Revell, 1980). Στην έρευνα του ο προαναφερόμενος, αναφέρει ως περιθώριο του επιτοκίου την διαφορά των εσόδων από τόκους και εξόδων από τόκους διαιρεμένο με το συνολικό κεφάλαιο. Κατά τους Ashadi και Lawrence (1987) η μέτρηση της τραπεζικής επίδοσης υπολογίζεται με τη ανάλυση συσχέτισης, συμπεριλαμβάνοντας δεδομένα εκτίμησης κόστους των τραπεζικών υπηρεσιών καθώς και μέτρηση του ποσοστού των δανείων που έχουν δοθεί στην αγορά. Παρόλα αυτά, οι παραπάνω μετρήσεις της τραπεζικής επίδοσης, δεν εκτιμώνται από την χρηματοοικονομική αγορά. Εκτιμάται ότι το μέγεθος της τράπεζας, επηρεάζει το επίπεδο αποτελεσματικότητας και κερδοφορίας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Έρευνες στην Αμερική έδειξαν ότι λόγω της οικονομικής ανάπτυξης και της απελευθέρωσης των αγορών, τα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα πέτυχαν υψηλές οικονομίες κλίμακας. Επιπρόσθετα, υποστηρίζεται από παλαιότερες έρευνες ότι οικονομίες κλίμακας εμφανίζονται στις μικρές τράπεζες και όχι στις μεγαλύτερες. Στα νέο και ανταγωνιστικό περιβάλλον έχει αποδειχθεί, ότι οι μεγάλες τράπεζες θα επιβιώσουν. Αντίθετα οι μικρές θα μπορέσουν να επιβιώσουν μόνο εάν περιοριστούν και αναπτύξουν κάποιες από τις δραστηριότητες τους (Spathis Ch, 2001).

Οι αριθμοδείκτες αποτελούν συγκρίσεις μεγεθών, λογιστικής ή στατιστικής προέλευσης, που καταρτίζονται με σκοπό τον προσδιορισμό της πραγματικής θέσης ή της αποδοτικότητας των διάφορων τμημάτων ή ολόκληρων τομέων της τράπεζας και, σε τελική ανάλυση, της πραγματικής κατάστασης ολόκληρης της τράπεζας ή και γενικότερα του κλάδου στον οποίο ανήκει η μονάδα αυτή. Ο υπολογισμός και η παρουσίαση των διάφορων αριθμοδεικτών αποτελεί μια μέθοδο ανάλυσης η οποία πολλές φορές παρέχει μόνο ενδείξεις. Για το λόγο αυτό ένας μεμονωμένος αριθμοδείκτης δεν είναι δυνατόν να μας δώσει πλήρη εικόνα της οικονομικής θέσης μιας επιχείρησης, αν δε συγκριθεί με άλλους αντιπροσωπευτικούς ή πρότυπους αριθμοδείκτες ή αν δε συσχετιστεί με τους αντίστοιχους αριθμοδείκτες μια σειράς προηγούμενων χρήσεων. Για το λόγο αυτό η ανάλυση των δεικτών περιλαμβάνει δύο προσεγγίσεις, τη διαστρωματική και τη διαχρονική ανάλυση (ECB, 2010).

Χρησιμοποιώντας τους παραδοσιακούς τρόπους μέτρησης της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων και για τα Τραπεζικά Ιδρύματα καταλήγουμε στη χρήση των αριθμοδεικτών καθώς και στη χρήση Οικονομικών μετρήσεων της αποτελεσματικότητας (ECB, 2010). Η Κερδοφορία των τραπεζών μετράται μέσω δύο δεικτών απόδοσης του ενεργητικού (ROA) και του δείκτη απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων (ROE).

RoA (Return on Assets): υπολογίζεται διαιρώντας το Καθαρό Εισόδημα προς το Μέσο Όρο των Περιουσιακών Στοιχείων του έτους. (ECB, 2010) Αποτελεί τον δείκτη απόδοσης του ενεργητικού και μετρά την ικανότητα της διοίκησης των τραπεζών να χρησιμοποιεί τους πόρους για την πραγματοποίηση κερδών (Α Νούλας, 1999).

- Return on Assets: Καθαρό Εισόδημα/Μέσος όρος των Περιουσιακών Στοιχείων

RoE: (Return on Equity), αποτελεί μια εσωτερική μέτρηση του συνόλου του Μετοχικού κεφαλαίου και αποτελεί έναν από τον δημοφιλέστερους δείκτες μέτρησης της αποτελεσματικότητας. Είναι μια άμεση εκτίμηση για την χρηματοοικονομική απόδοση των επενδύσεων των ιδίων κεφαλαίων, αποτελεί έναν δείκτη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί πολύ εύκολα στην ανάλυση, εφόσον υπολογίζεται με βάση δημοσιευμένα στοιχεία των επιχειρήσεων και επιτρέπει τη σύγκριση μεταξύ διαφορετικών επιχειρήσεων ή διαφορετικών κλάδων της οικονομίας.

- Return on Equity: Καθαρό Εισόδημα / Μέσος Όρος Ιδίων Κεφαλαίων

Το κόστος κεφαλαίου ως αριθμοδείκτης παρουσιάζει την ικανότητα του ιδρύματος να παράγει κέρδος από μια συγκεκριμένη εισροή. Τα έξοδα απομειώσεων δεν συμπεριλαμβάνονται στον υπολογισμό

- Κόστος Κεφαλαίου: Λειτουργικά Έξοδα/ Λειτουργικά Έσοδα

Οι δείκτες κερδοφορίας αποτελούν το σημαντικότερο εργαλείο στην χρηματοοικονομική ανάλυση μιας εταιρίας, καθώς παρουσιάζουν τα ετήσια κέρδη της εταιρίας σε σχέση με τα κεφάλαια που έχουν δοθεί για την απόκτηση των περιουσιακών της στοιχείων ή την συγκρότηση των ιδίων κεφαλαίων (ECB, 2010). Η ανάλυση κερδοφορίας είναι λειτουργία που ταξινομεί, μετρά και εκτιμά την απόδοση της επιχείρησης ως προς τα κέρδη της σε σχέση είτε με τις επενδύσεις των μετόχων είτε με τα κεφάλαια που έχουν επενδυθεί στο ενεργητικό της επιχείρησης, είτε με τις πωλήσεις. Ένα σύγχρονο φύλλο αναφοράς της ανάλυσης της κερδοφορίας παρέχει εκτενείς πληροφορίες για την χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης και ειδικότερα αναλύσει και εμφανίζει σε ποια χρονική περίοδο η επιχείρηση πραγματοποιεί τα μεγαλύτερα κέρδη.

Πρόσφατες έρευνες έχουν παρουσιάσει ως κοινό τρόπο μέτρησης της αποτελεσματικότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων τον αριθμοδείκτη της απόδοσης των Ιδίων Κεφαλαίων (ROE). Παρόλα αυτά ένα ικανοποιητικό επίπεδο του δείκτη της αποδοτικότητας μπορεί να αντανakλά υψηλά επίπεδα κερδοφορίας αλλά αντίθετα μπορεί να αντανakλά και περιορισμένο ύψος Ιδίων Κεφαλαίων. Παρατηρούμε κατά συνέπεια ότι η παραδοσιακή μέτρηση της απόδοσης των επιχειρήσεων και ειδικότερα των τραπεζικών ιδρυμάτων, ενέχει πολλές παγίδες και δυσκολίες ερμηνείας των μετρήσεων. Επιπλέον, αν και η "Παραδοσιακή" σύνθεση του μέτρου RoE (δηλαδή μελετώντας τις επιχειρησιακές επιδόσεις των τραπεζών, το προφίλ του και τη μόχλευση) μπορεί να ήταν χρήσιμη για την αξιολόγηση των επιδόσεων των τραπεζών υπο συνθήκες ευημερίας και ανάπτυξης, , αυτή η προσέγγιση έχει αποδειχθεί σαφώς μη επαρκής σε ένα περιβάλλον με υψηλή αστάθεια - όπως κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης (ECB, 2010). Σε περιπτώσεις οικονομικής αστάθειας, οι διακυμάνσεις στις μετρήσεις του RoE μπορεί να προκληθούν εξ' ολοκλήρου από επιχειρησιακές επιδόσεις, όπου κατά την περίπτωση αυτή δεν μετράται το επίπεδο του κινδύνου σε σχέση με την επίδοση της κάθε επιχείρησης.

Για παράδειγμα, υψηλή αποδοτικότητα των Ιδίων Κεφαλαίων σε περίοδο ύφεσης σε μια επιχείρηση μπορεί να πραγματοποιηθεί κάτω από υψηλή χρηματοοικονομική μόχλευση (ECB, 2010).

3.4 Προσδιοριστικοί Παράγοντες στην Κερδοφορία των Τραπεζών

Στην έρευνα τους οι Athanasoglou et al, 2006 υποστηρίζουν ότι η πλειοψηφία των μελετών για την κερδοφορία των τραπεζών, όπως οι μελέτες των: Short (1979), Bourke (1989), Molyneux και Thornton (1992), Demirguc-Kunt και Huizinga (2000) και ο Goddard et al. (2004), χρησιμοποιούν γραμμικά μοντέλα για την εκτίμηση της επίδρασης των διαφόρων παραγόντων που μπορεί να είναι σημαντικοί για την πορεία των κερδών. Αν και αυτές οι μελέτες δείχνουν ότι είναι δυνατόν να γίνει μια ουσιαστική ανάλυση της κερδοφορία των τραπεζών, ορισμένα θέματα δεν εξετάζονται επαρκώς. Πρώτον, η βιβλιογραφία θεωρεί κυρίως καθοριστικούς για τον προσδιορισμό της κερδοφορία σε επίπεδο ιδρύματος, ή σε επίπεδο κλάδου, παράγοντες από τους οποίους λείπει η εσωτερική συνοχή, ενώ δεν υπάρχει διεξοδική διερεύνηση της επίδρασης του μακροοικονομικού περιβάλλον, εν μέρει λόγω της μικρής χρονικής διάστασης των δεδομένων που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση της κερδοφορίας. Σύμφωνα και πάλι με τους Athanasoglou et al, 2006 υποστηρίζεται ότι σε μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας, η οικονομετρική μεθοδολογία δεν περιγράφει επαρκώς ή δεν λαμβάνει υπόψη ορισμένα χαρακτηριστικά των τραπεζικών κερδών πράγμα που σημαίνει ότι οι εκτιμήσεις που εξάγονται μπορεί να είναι μεροληπτικές και ασυνεπής (Athanasoglou P, 2008).

Στην εργασία τους οι παραπάνω, μελετούν σε ένα ενιαίο πλαίσιο, την επίδραση στην κερδοφορία των τραπεζών τους παράγοντες που αφορούν την εκάστοτε τράπεζα, την επίδραση του κλάδου, καθώς και τους μακροοικονομικούς παράγοντες. Οι παράγοντες που επιδρούν καθοριστικά στην κερδοφορία των τραπεζών και προέρχονται από το στενό περιβάλλον μιας τράπεζας περιλαμβάνουν την λειτουργική αποτελεσματικότητα, τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο καθώς και το μέγεθος της τράπεζας. Οι καθοριστικοί παράγοντες του κλάδου, που επηρεάζουν τα κέρδη της τράπεζας, δεν είναι το άμεσο αποτέλεσμα των διαχειριστικών αποφάσεων. Κατά συνέπεια, αυτοί αποτελούν τη συγκέντρωση του τραπεζικού κλάδου και το

ιδιοκτησιακό καθεστώς των τραπεζών. Οι καθοριστικοί παράγοντες της κερδοφορίας που εντάσσονται στο μακροοικονομικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργεί το τραπεζικό σύστημα, περιλαμβάνουν τη συνήθη τραπεζική δραστηριότητα καθώς και τον αναμενόμενο πληθωρισμό μεταξύ των ερμηνευτικών μεταβλητών. Η έρευνα του Athanasoglou et al, 2006 αποτελεί μία από τις πρώτες προσπάθειες για να εντοπιστεί η σχέση μεταξύ του επιχειρηματικού κύκλου και της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών, μελετώντας τις διαφορετικές φάσεις του οικονομικού κύκλου και χρησιμοποιώντας εναλλακτικές τεχνικές για τη μέτρηση του επιχειρηματικού κύκλου των τραπεζών.

Η κερδοφορία των τραπεζών συνήθως εκφράζεται ως συνάρτηση των εσωτερικών και εξωτερικών καθοριστικών παραγόντων. Οι εσωτερικοί παράγοντες θα μπορούσαν να αποτελέσουν μικροοικονομικούς ή ειδικούς τραπεζικούς παράγοντες που επηρεάζουν την τραπεζική κερδοφορία του εκάστοτε ιδρύματος. Ως εξωτερικοί καθοριστικοί παράγοντες θεωρούνται οι μεταβλητές που δεν σχετίζονται με τη διαχείριση της τράπεζας, αλλά αντανakλούν το οικονομικό και νομικό περιβάλλον που επηρεάζει τη λειτουργία και την απόδοση των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων. Ο αριθμός των ερμηνευτικών μεταβλητών που έχουν κατά καιρό προταθεί για τις δύο κατηγορίες, ποικίλει ανάλογα με τη φύση και το σκοπό της κάθε μελέτης. Η μελέτη του Bikker και Hu (2002), ερευνά τη σχέση της τραπεζικής κερδοφορίας με τον επιχειρηματικό κύκλο της κάθε τράπεζας. Άλλες μελέτες αφορούν κυρίως το τραπεζικό σύστημα στις ΗΠΑ (π.χ. Berger et al., 1987) ή άλλες αναδυόμενες οικονομίες της αγοράς (π.χ. Barajas et al. 1999). Όλες οι ανωτέρω μελέτες εξετάζουν τους συνδυασμούς των εσωτερικών και εξωτερικών καθοριστικών παραγόντων της κερδοφορίας των τραπεζών. Τα εμπειρικά αποτελέσματα των παραπάνω διαφέρουν σημαντικά, αν λάβουμε υπόψη ότι το σύνολο των δεδομένων που μελετά ο κάθε ερευνητής, αλλά και το εκάστοτε χρηματοοικονομικό περιβάλλον που δραστηριοποιείται το κάθε τραπεζικό ίδρυμα. Βέβαια, υπάρχουν, ορισμένα κοινά στοιχεία που επιτρέπουν μια περαιτέρω κατηγοριοποίηση των καθοριστικών παραγόντων.

Μελέτες που ασχολούνται με τους εσωτερικούς καθοριστικούς παράγοντες που σχετίζονται με την κερδοφορία στον τραπεζικό κλάδο, λαμβάνουν υπόψη τους μεταβλητές, όπως το μέγεθος, το κεφαλαίο, τον κίνδυνο καθώς και τις διαχειριστικές δαπάνες. Το μέγεθος της τράπεζας σχετίζεται με τις υπάρχουσες θετικές ή αρνητικές

οικονομίες κλίμακας στην αγορά. Ο Smirlock (1985) υποστηρίζει μια θετική και σημαντική σχέση μεταξύ του μεγέθους και της κερδοφορίας των τραπεζών. Οι Demirguc-Kunt και Huizinga (2000) θεωρούν ότι ο βαθμός με τον οποίο διάφοροι οικονομικοί, νομικοί και άλλοι παράγοντες (π.χ. η διαφθορά) επηρεάζουν την κερδοφορία των τραπεζών εξαρτάται στενά με το μέγεθος του κάθε χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Υποστηρίζεται από την έρευνα του Short (1979) ότι το μέγεθος συνδέεται στενά με την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας καθώς οι μεγάλες τράπεζες τείνουν να αυξάνουν το κεφάλαιο τους λιγότερο ακριβά και ως εκ τούτου, να εμφανίζουν πιο κερδοφόρα αποτελέσματα σε σχέση με τις μικρού μεγέθους τράπεζες (Alexiou, 2009).

Χρησιμοποιώντας παρόμοια επιχειρήματα, οι Bikker και Hu (2002) καθώς και ο Goddard et al. (2004), μεταξύ των άλλων, συνδέουν το μέγεθος της τράπεζας - ειδικά στην περίπτωση των μικρών και μεσαίου μεγέθους τραπεζών - με το κεφάλαιο και στη συνέχεια με την κερδοφορία. Ωστόσο, άλλοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι μπορεί να επιτευχθεί μια μικρή μείωση του κεφαλαιακού κόστους με την αύξηση του μεγέθους της επιχείρησης (Berger et al., 1987).

Η ανάγκη για τη διαχείριση των κινδύνων στον τραπεζικό τομέα είναι εγγενής για τη φύση των τραπεζικών εργασιών. Το χαμηλό ποσοστό σε στοιχεία του Ενεργητικού καθώς και τα χαμηλά επίπεδα ρευστότητας είναι οι δύο κύριες αιτίες που μπορεί να οδηγήσουν σε αποτυχία πτώχευση των τραπεζών. Σε περιόδους αυξημένης αβεβαιότητας, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διαφοροποιούν τα χαρτοφυλάκιά τους και αυξάνουν την ρευστά διαθέσιμα, προκειμένου να μειώσουν τον κίνδυνο. Εν προκειμένω, ο κίνδυνος μπορεί να διακριθεί σε πιστωτικό και σε κίνδυνο ρευστότητας. Οι Molyneux και Thornton (1992), παρατήρησαν μια αρνητική και στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του επιπέδου της ρευστότητας και της κερδοφορίας. Σε αντίθεση, ο Bourke (1989) αναφέρει αντίθετα αποτελέσματα, πως η επίδραση του πιστωτικού κινδύνου στην κερδοφορία προκύπτει σαφώς αρνητική (Miller and Noulas, 1997). Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να εξηγηθεί λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι όσο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εκτίθενται σε υψηλό κίνδυνο δανείων και όσο υψηλότερη γίνεται η συσσώρευση των απλήρωτων δόσεων, τόσο αυξάνονται οι απώλειες και μειώνονται οι αποδόσεις.

Σύμφωνα με τη Έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ECB, 2010), η επίδοση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων μεταφράζεται ως η ικανότητα του Ιδρύματος να παράγει τη βιώσιμη και επιθυμητή κερδοφορία. Ως Κερδοφορία στον Τραπεζικό Κλάδο, θα ορίζαμε την πρώτη γραμμή άμυνας κατά των μη αναμενόμενων ζημιών και απωλειών, καθώς και την βελτίωση της μελλοντικής κερδοφορίας, η οποία θα επέλθει με την επένδυση των Κερδοφόρων αποτελεσμάτων (ECB, 2010). Τα ιδρύματα που παρουσιάζουν συστηματικές απώλειες, επηρεάζουν αρνητικά την κεφαλαιακή τους βάση, η οποία θέτει τους μετόχους καθώς και τους πιστωτές σε κίνδυνο. Δεδομένου ότι ο απώτερος σκοπός κάθε κερδοσκοπικής οργάνωσης, είναι η διατήρηση και η δημιουργία πλούτου για τους ιδιοκτήτες του, η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων σε μια τράπεζα, θα πρέπει να είναι μεγαλύτερη από το κόστος του μετοχικού κεφαλαίου, με σκοπό τη δημιουργία αξίας για τους μετόχους (ECB, 2010). Παρά το γεγονός ότι τα Τραπεζικά Ιδρύματα έχουν αναπτυχθεί και παρουσιάζονται υπερβολικά σύνθετα, τα σημαντικά σημεία που προσδιορίζουν τη επίδοση των Τραπεζών παραμένουν τα κέρδη, η αποτελεσματικότητα, η ανάληψη κινδύνου, καθώς και η χρηματοοικονομική μόχλευση. Συγκεκριμένα, πρωταρχικός στόχος μιας τράπεζας, είναι να δημιουργεί κέρδη. Είναι σημαντικό να λαμβάνει υπόψη της τη σύνθεση καθώς και τη μεταβλητότητα των κερδών της. Ως αποτελεσματικότητα στον Τραπεζικό τομέα, θεωρείται η ικανότητα του ιδρύματος να δημιουργεί έσοδα από τα ποσά των περιουσιακών στοιχείων καθώς και να δημιουργεί κέρδη από τις πηγές των εισροών. Η ανάληψη κινδύνου, αντικατοπτρίζει τις κατάλληλες προσαρμογές για τη δημιουργία των κερδών με βάση αναλαμβανόμενους κινδύνους. Επιπρόσθετα, η χρηματοοικονομική μόχλευση μπορεί να επηρεάσει ανοδικά τα αποτελέσματα, καθώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πολλαπλασιαστής, αλλά αντίθετα, μπορεί να επιφέρει σημαντικές απώλειες λόγω των απρόβλεπτων και ασυνήθιστων γεγονότων (ECB, 2010).

Η ανάλυση της αποτελεσματικότητας είναι λειτουργία που ταξινομεί, μετρά και εκτιμά την απόδοση της επιχείρησης ως προς τα κέρδη της σε σχέση είτε με τις επενδύσεις των μετόχων είτε με τα κεφάλαια που έχουν επενδυθεί στο ενεργητικό της επιχείρησης, είτε με τις πωλήσεις. Η αποτελεσματικότητα αποτελεί βασική έννοια μέτρησης και μελέτης των τραπεζικών συστημάτων και διακρίνεται σε αποτελεσματικότητα κόστους και αποτελεσματικότητα κέρδους. Από αυτές, η πρώτη είναι η πλέον διαδεδομένη στη μελέτη της αποτελεσματικότητας (Ασημακόπουλος Ι,

2008). Η αποτελεσματικότητα κόστους αναφέρεται στην απόκλιση μεταξύ του ελάχιστου κόστους παραγωγής που μπορεί να επιτύχει μια τράπεζα για δεδομένο ύψος παραγωγής και του παρατηρηθέντος κόστους. Συνιστώσες της είναι η τεχνική αποτελεσματικότητα (technical efficiency) και η κατανομητική αποτελεσματικότητα (allocative efficiency). Ως τεχνική αποτελεσματικότητα ορίζεται η υψηλότερη δυνατή παραγωγή που μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση δεδομένης ποσότητας εισροών ή εναλλακτικά η ελαχιστοποίηση της χρήσης των εισροών για την παραγωγή δεδομένης ποσότητας εκροών. Ως κατανομητική αποτελεσματικότητα νοείται η ικανότητα βέλτιστης χρησιμοποίησης των συντελεστών παραγωγής δεδομένου του κόστους χρήσης τους, όπως αυτό μετριέται από τις τιμές τους (Ασημακόπουλος Ι, 2008). Πολλές εργασίες υποστηρίζουν ότι το ιδιοκτησιακό καθεστώς των τραπεζών μπορεί να επηρεάσει σημαντικά το επίπεδο της κερδοφορίας αυτών των ιδρυμάτων. Πολλοί μελετητές ερεύνησαν τις κρατικές τράπεζες και τις ιδιωτικές τράπεζες και υποστηρίζουν ότι οι πρώτες είναι λιγότερο κερδοφόρες σε σχέση με τις ιδιωτικές (σε όρους οικονομετρικούς υπάρχει αρνητική συσχέτιση κρατικής ιδιοκτησίας και κερδοφορίας) (Σταϊκούρα, 2008). Οι κρατικές τράπεζες μπορούν να έχουν μικρότερη κεφαλαιακή βάση σε σχέση με τις ιδιωτικές τράπεζες εφόσον η κυβέρνηση διασφαλίζει τη λειτουργικότητα και φερεγγυότητα των πρώτων. Κλασικό παράδειγμα η κυριαρχία των κρατικών τραπεζών στη Γερμανία, που έχει αποθαρρύνει την εκδήλωση φαινομένων ανταγωνισμού οδηγώντας σε μειωμένα επίπεδα ζημιών από επισφαλή δάνεια και επομένων υψηλότερη κερδοφορία. Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της κερδοφορίας των τραπεζικών ιδρυμάτων μπορούν να ερμηνευτούν με διάφορες μεταβλητές που αντιπροσωπεύουν την επίδραση τόσο των χαρακτηριστικών των τραπεζών, όπως το μέγεθος της τράπεζας, οι στρατηγικές διαχείρισης του ενεργητικού και του παθητικού καθώς και τα επιτευχθέντα αποτελέσματα της χρήσης. Οι επιπρόσθετοι παράγοντες που μπορεί να ληφθούν υπόψη, αφορούν χαρακτηριστικά της αγοράς, όπως ο βαθμός συγκέντρωσης της, το μερίδιο τη αγοράς, κ.ά. (Τράπεζα της Ελλάδας, 2005).

Η απελευθέρωση και η κερδοφορία των ελληνικών εμπορικών τραπεζών κατά τη διάρκεια των ετών 1989- 1991 εξετάστηκε από τους Alexakis, Thomadakis και Xanthakis (1995). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι καθοριστικοί παράγοντες της Κερδοφορίας των ελληνικών εμπορικών τραπεζών ήταν διαφορετικοί από αυτούς που απεικονίζονται σε άλλες χώρες κατά τη διάρκεια περιόδων έντονων κανονισμών στην

Ελλάδα. Το κόστος της διάρθρωσης και οι οικονομίες κλίμακας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος κατά τα έτη 1980- 1989 εξετάστηκαν από τους Karafolas και Manatkas (1996). Χρησιμοποιήθηκαν μεταβλητές όπως είναι το μέγεθος του ενεργητικού, των κεφαλαίων, της εργασίας και της τεχνολογικής προόδου. Η εκμετάλλευση των ιδιοτήτων του προτύπου αποκαλύπτει ότι η εξέλιξη της τεχνολογίας είναι παράγοντας που επιδρά στις τραπεζικές δαπάνες. Οι Papanaiou και Ganzonias (1997) εξέτασαν τις προοπτικές εξέλιξης των μη χρηματοπιστωτικών προϊόντων των ελληνικών εμπορικών τραπεζών (Spathis Ch., 2002).

Σύμφωνα με την έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδας και την αντίστοιχη μελέτη (2005), η σημασία των επιμέρους χαρακτηριστικών των τραπεζών όπως το μέγεθος της τράπεζας ασκεί πολύ μικρότερη επίδραση στην κερδοφορία αντίθετα με τα αποτελέσματα ερευνών που πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν. Στην ίδια έρευνα, χρησιμοποιούνται σειρές μεταβλητών που παρέχουν πληροφόρηση σχετικά με τη διαχείριση του ενεργητικού (πράξεις εκτός ισολογισμού ως ποσοστό του ενεργητικού συμπεριλαμβανομένου των Στοιχείων Εκτός Ισολογισμού, και λόγος δανείων προς καταθέσεις), καθώς και για τη διαχείριση του παθητικού (δανειακή εξάρτηση και διατραπεζικές καταθέσεις ως ποσοστό των συνολικών καταθέσεων). Η παραπάνω έρευνα έδειξε ότι οι τράπεζες που διεξάγουν πράξεις εκτός ισολογισμού είναι πιο κερδοφόρες, όταν βέβαια η κερδοφορία μετριέται με βάση την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων (ECB, 2010).

Το μέγεθος της τράπεζας φαίνεται να αποτελεί έναν ακόμη σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα. Έρευνες που πραγματοποιήθηκαν παλαιότερα, κυρίως στις ΗΠΑ δείχνουν ότι δεν υπάρχουν οικονομίες κλίμακας στις μεγαλύτερες τράπεζες αλλά μόνο στις μικρότερες. (Σταϊκούρα, 2008). Πρόσφατες έρευνες δείχνουν τα επίπεδα μεγέθους για την ύπαρξη οικονομιών κλίμακας να είναι υψηλότερα κυρίως λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογίας και της απελευθέρωσης των αγορών. Σε διάφορες μελέτες, συνήθως χρησιμοποιείται η λογαριθμική μορφή των στοιχείων του ενεργητικού επειδή η σχέση τραπεζικού μεγέθους και κερδοφορίας είναι μη γραμμική (Σταϊκούρας, 2008).

Επιπρόσθετα, υπάρχει θετική συσχέτιση του δείκτη κεφαλαίου (capital ratio) καθώς και της ικανότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων να αντλούν φθηνότερα κεφάλαια. Ο δείκτης κεφαλαίου αποτελεί βασικό μέγεθος για τη μέτρηση της

κεφαλαιακής επαρκείας των τραπεζών. Η μέτρηση της ρευστότητας σε μία τράπεζα, μετρά την δυνατότητα να ανταποκρίνεται στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της. Ο δείκτης ρευστότητας (liquidity ratio) φαίνεται να επιδρά στην κερδοφορία. Παρόλα αυτά η κατεύθυνση της επίδρασης στην κερδοφορία δεν έχει την ίδια πορεία σε όλες τις μελέτες. Για παράδειγμα, οι Molyneux και Thornton (1992) και Abdula (1994) βρίσκουν αρνητική συσχέτιση, ενώ ο Bourke (1989) στην μελέτη του υποστηρίζει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση του δείκτη ρευστότητας με την κερδοφορία (Spathis Ch, 2001).

Ένας σημαντικός εσωτερικός παράγοντας που επηρεάζει την κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί η πιστοληπτική ικανότητα αυτών των ιδρυμάτων. Υπάρχει στενή σχέση αυτής με τον πιστωτικό κίνδυνο σε κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Η υψηλή έκθεση σε δάνεια ακίνητης περιουσίας καθώς και κατασκευαστικά δάνεια μπορεί να επιφέρει χαμηλή κερδοφορία. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο δείκτης κινδύνου είναι υψηλότερος, σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας. Οι ζημιές από επισφάλειες δανειοδοτήσεων επηρεάζει άμεσα το αποτέλεσμα των τραπεζικών ιδρυμάτων. Εν τέλει μπορούμε να ορίσουμε ότι η πιστοληπτική ικανότητα μιας τράπεζας, συνδέεται στενά με τη σύνθεση του ενεργητικού της και την πιθανότητα αδυναμίας πληρωμής των υποχρεώσεων της.

4. Εμπειρική Ανάλυση

4.1 Εισαγωγή

Στον παρόν τμήμα της μεταπτυχιακής εργασίας θα παρατεθεί το θεωρητικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο στηρίχτηκε η παρουσίαση και ερμηνεία των αποτελεσμάτων που ακολουθούν στο εμπειρικό κομμάτι. Τα αποτελέσματα αφορούν 13 τραπεζικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Τα δεδομένα συλλέχτηκαν μέσω της ιστοσελίδας Data Stream καθώς και από τους ετήσιους ισολογισμούς των ιδρυμάτων. Το εμπειρικό κομμάτι αποτελείται από βασικά στατιστικά μεγέθη, όπως μέτρα κύρτωσης, ασυμμετρίας μέσος όρος κτλ, από πολυμεταβλητό μοντέλο γραμμικής παλινδρόμησης και από τον οικονομετρικό έλεγχο αιτιότητας κατά Granger (Granger Causality Test).

4.2 Θεωρητική Προσέγγιση

Το τμήμα της θεωρητικής προσέγγισης σχετίζεται με την επιστημονική αναφορά των μαθηματικών και στατιστικών τεχνικών που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή και ερμηνεία των αποτελεσμάτων στο εμπειρικό τμήμα. Συγκεκριμένα, αναφέρονται μέτρα ασυμμετρίας και κύρτωσης, ο στατιστικός δείκτης κατά Jarque Bera, η έννοια της πολυμεταβλητής παλινδρόμησης και της πολυσυγγραμικότητας και η οικονομετρική προσέγγιση αιτιότητας κατά Granger.

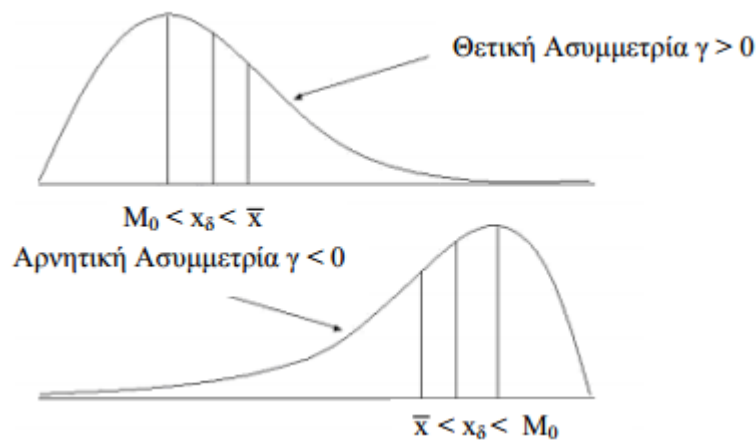
4.2.1 Ασυμμετρία

Η κατανομή ενός πληθυσμού μπορεί να είναι είτε συμμετρική ή μη συμμετρική. Στην πρώτη περίπτωση η κορυφή, η διάμεσος και η μέση τιμή συμπίπτουν. Στις άλλες περιπτώσεις ένα από τα τμήματα στα οποία χωρίζει την κατανομή η κορυφή περιέχει περισσότερες παρατηρήσεις από το άλλο. Υπάρχουν δύο είδη ασυμμετρίας, η θετική και η αρνητική. Στην περίπτωση της θετικής ασυμμετρίας ισχύει ότι ο μέσος του πληθυσμού (\bar{X}) είναι μεγαλύτερος του μέσου

του δείγματος (X_δ) και αυτός στη συνέχεια μεγαλύτερος από τη διάμεσο (M_0) ($\bar{x} > X_\delta > M_0$). Αντίθετα, στην περίπτωση της αρνητικής ασυμμετρίας ισχύει ότι ο μέσος του πληθυσμού (\bar{x}) είναι μικρότερος του μέσου του δείγματος (X_δ) και αυτός στη συνέχεια μικρότερος από τη διάμεσο (M_0) ($\bar{x} < X_\delta < M_0$). Το συνηθέστερο μέτρο ασυμμετρίας είναι ο συντελεστής ασυμμετρίας με βάση τις ροπές και καθορίζεται ως:

$$\gamma = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^3}{\left\{ \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \right\}^3}$$

Όταν το $\gamma > 0$ τότε έχουμε θετική ασυμμετρία, όταν το $\gamma < 0$ τότε έχουμε αρνητική ασυμμετρία και όταν το $\gamma = 0$ τότε έχουμε συμμετρία (Halkos G, 2006).

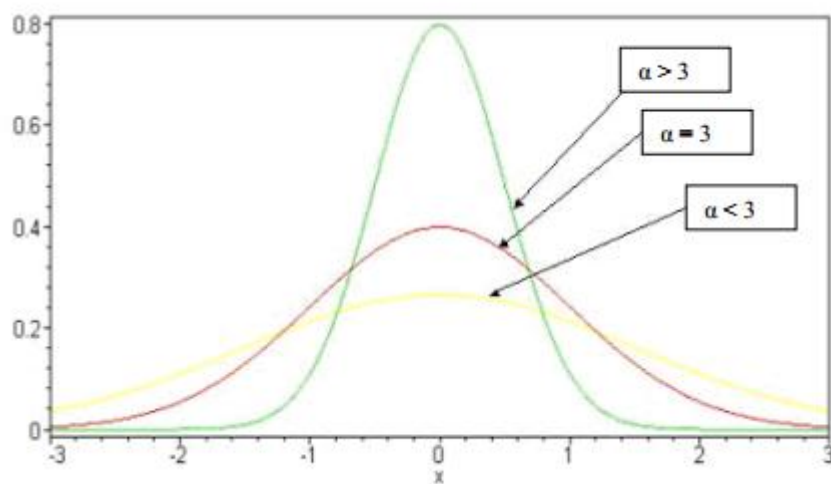

4.2.2 Κυρτότητα

Μια κατανομή η οποία έχει σχετικά μεγάλη μέγιστη συχνότητα (κορυφή) και επομένως μεγάλη συγκέντρωση τιμών γύρω από το μέσο λέγεται λεπτόκυρτη (leptokurtic), ενώ αν η μέγιστη συχνότητα της είναι σχετικά μικρή λέγεται πλατύκυρτη (platykurtic). Κατανομές που προσεγγίζονται από την κανονική κατανομή λέγονται μεσόκυρτες (mesokurtic). Ένα μέτρο που εκφράζει το βαθμό κυρτότητας μιας κατανομής είναι ο συντελεστής κύρτωσης του Pearson ο οποίος ορίζεται από το μαθηματικό τύπο:

$$\alpha = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^4}{\left\{ \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \right\}^4}$$

Επειδή για κανονικές κατανομές έχουμε $\alpha = 3$ συνηθίζεται να μετράται η κυρτότητα με τη διαφορά $\alpha-3$, η οποία για λεπτόκυρτες κατανομές παίρνει θετικές τιμές (θετική κύρτωση), ενώ για πλατύκυρτες κατανομές γίνεται αρνητική (αρνητική κύρτωση) (Halkos G, 2006).

4.2.3 Ο δείκτης Jarque – Bera

Ο δείκτης Jarque – Bera είναι ένας στατιστικός έλεγχος ο οποίος μας δείχνει αν ένα δείγμα έχει χαρακτηριστικά κανονικής κατανομής. Οι υποθέσεις του ελέγχου είναι:

H₀: Το δείγμα ακολουθεί την κανονική κατανομή

H_a: Το δείγμα δεν ακολουθεί την κανονική κατανομή

Ο έλεγχος των παραπάνω υποθέσεων γίνεται από τον μαθηματικό τύπο:

$$JB = \frac{n}{6} \left(S^2 + \frac{1}{4}(K - 3)^2 \right)$$

Όπου S είναι ο συντελεστής ασυμμετρίας και K ο συντελεστής κυρτότητας (Halkos G, 2006).

4.2.4 Γραμμική Παλινδρόμηση

Η Στατιστική μεθοδολογία που χρησιμοποιεί τη σχέση μεταξύ δυο ή περισσότερων ποσοτικών μεταβλητών έτσι ώστε η μια να μπορεί να προβλεφθεί από την άλλη ή τις άλλες καλείται ανάλυση της παλινδρόμησης. Σε ένα μοντέλο παλινδρόμησης υποθέτουμε ότι:

(α) οι τιμές της εξαρτημένης μεταβλητής Y που έχουμε αποτελούν τυχαίο δείγμα από ένα πληθυσμό με κάποια κατανομή για κάθε διακεκριμένη τιμή της ανεξάρτητης μεταβλητής.

(β) Οι μέσες τιμές των κατανομών αυτών μεταβάλλονται με κάποιο συστηματικό τρόπο (αυτή είναι η ευθεία της παλινδρόμησης)

Το απλό μοντέλο της γραμμικής παλινδρόμησης παρουσιάζεται ως:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + \varepsilon_i$$

Όπου Y η εξαρτημένη μεταβλητή, β_0 η σταθερά της παλινδρόμησης, β_1 ο συντελεστής της ανεξάρτητης μεταβλητής X , και ε ο διαταραχτικός όρος (Verbeek M, 2008).

4.2.5 Πολυσυγγραμμικότητα

Στην πολλαπλή παλινδρόμηση είναι δυνατό κάποιες από τις ανεξάρτητες μεταβλητές X_1, X_2, \dots, X_{p-1} να είναι γραμμικά εξαρτημένες με αποτέλεσμα να εμφανίζονται ως στατιστικά μη σημαντικές ενώ στην πραγματικότητα να είναι. Αυτό το πρόβλημα είναι γνωστό ως πρόβλημα πολυσυγγραμμικότητας. Για τον εντοπισμό της πολυσυγγραμμικότητας έχουν προταθεί πολλά μοντέλα, το πιο γνωστό είναι ο έλεγχος Variance Inflation Factor (VIF) καθώς και ο δείκτης ανεκτικότητας (tolerance).

Οι μαθηματικοί τύποι των ελέγχων είναι: (Verbeek M, 2008)

Δείκτης Ανεκτικότητας (Tolerance) = 1 - R², όπου R² ο δείκτης προσδιορισμού

$$VIF = \frac{1}{\text{Δείκτης Ανεκτικότητας}}$$

4.2.6 Έλεγχος αιτιότητα κατά Granger

Ο έλεγχος της από κοινού υπόθεσης ότι κανένα από τα X δεν είναι χρήσιμο στην πρόβλεψη της τιμής του Y, εκτός από τις τιμές υστέρησης του ίδιου του Y, ονομάζεται έλεγχος αιτιότητας κατά Granger. Έστω έχουμε δύο χρονικές σειρές Y_t και X_t. Ο μαθηματικός τύπος του αυτοπαλίνδρομου μοντέλου της αιτιότητας κατά Granger είναι:

$$Y_t = \mu_0 + \sum_{i=1}^m \alpha_i Y_{t-i} + \sum_{i=1}^m \beta_i X_{t-i} + u_t$$

Όπου m είναι το μέγεθος των χρονικών υστερήσεων.

Οι υποθέσεις του ελέγχου είναι:

H₀: Η μεταβλητή X δεν προκαλεί κατά Granger (δεν αιτιάζεται) της Y

H_a: Η μεταβλητή X προκαλεί κατά Granger (αιτιάζεται) της Y

Η μηδενική υπόθεση σημαίνει ότι οι υπό έλεγχο ερμηνευτικές μεταβλητές δε διαθέτουν ικανότητα πρόβλεψης της τιμής του Y, πέρα από την ικανότητα που περιέχεται στις άλλες ερμηνευτικές μεταβλητές του υποδείγματος. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι ο έλεγχος της αιτιότητας κατά Granger αναφέρεται απλώς στην (οριακή) προβλεπτική ικανότητα μιας ερμηνευτικής μεταβλητής του υποδείγματος (Brooks C, 2009).

4.3 Εμπειρική Προσέγγιση

Στο παρόν τμήμα γίνεται εκτενής παρουσίαση και ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας. Συγκεκριμένα συλλέχθηκαν δεδομένα από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις όλων των ελληνικών τραπεζών κατά τα έτη 2004 έως 2011. Επίσης, πρέπει να επισημανθεί ότι για την ανάλυση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκαν το στατιστικό πρόγραμμα SPSS καθώς και το οικονομετρικό πρόγραμμα E-views.

4.3.1 Εισαγωγή

Στην Ελλάδα σύμφωνα με την τελευταία μελέτη του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011) δραστηριοποιούνται 62 Τραπεζικά Ιδρύματα, από τα οποία τα 34 έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, εποπεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, τα 22 είναι υποκαταστήματα Τραπεζών με καταστατική έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωζώνης και 5 υποκαταστήματα Τραπεζών με καταστατική έδρα εκτός της Ευρωζώνης.

Η αύξηση των Τραπεζικών ιδρυμάτων και η ίδρυση νέων υποκαταστημάτων εντάθηκε κατά την τελευταία δεκαετία και υπολογίζεται ότι ήταν διπλάσια από την αντίστοιχη αύξηση στην Ευρωζώνη σύμφωνα με τα στοιχεία του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου. Στην Ελλάδα εκτιμάται ότι η αύξηση αυτή οφείλεται στην προτίμηση των πελατών για συναλλαγές μέσω των Τραπεζών, την αύξηση των παρεχόμενων υπηρεσιών μέσω του Τραπεζικού συστήματος αλλά και την παροχή εναλλακτικών μέσων εξυπηρέτησης από τις Τράπεζες. Η εξέλιξη των υπηρεσιών και των τρόπων εξυπηρέτησης των πελατών από τις Τράπεζες κάνει ακόμα πιο επιτακτική την λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου στις Τράπεζες και αυτό φαίνεται και από την υποχρεωτική εφαρμογή των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης και την λειτουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

Κατά τη διετία 2011 με 2012 το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας αντιμετώπιζε σοβαρά ζητήματα κλονισμού της σταθερότητας του. Ως συνέπεια του παραπάνω να είναι στο προσκήνιο αρκετές εξαγορές και συγχωνεύσεις τραπεζικών ιδρυμάτων. Κατά το 2011 η T-Bank πουλήθηκε στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, η Αγροτική

Τράπεζα εξαγοράστηκε από την Τράπεζα Πειραιώς. Ενόψει την επικείμενης ανακεφαλαιοποίησης των υγιών τραπεζών συζητείται η πώληση της Εμπορικής Τράπεζας καθώς και της Γενικής Τράπεζας. Η πορεία του Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου αναμένεται να αποφασιστεί μετά τη δημοσιοποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων του 2011 τα οποία αναμένονται μετά το τέλος του Σεπτεμβρίου 2012. Σύμφωνα με τη δήλωση του Διοικητή της Ελλάδος, για την πραγματοποίηση της ανακεφαλαιοποίηση του Τραπεζικού Κλάδου θα πρέπει να παραμείνουν εν λειτουργία μόνο οι υγιείς τράπεζες, που δεν αποκλείεται να είναι μόνο τέσσερις όμιλοι τραπεζών, η Εθνική Τράπεζα, η τράπεζα Alpha Bank, η Τράπεζα Πειραιώς και η Eurobank (Προβόπουλος Γ, 2012).

4.3.2 Βασικοί Στατιστικοί Δείκτες

Στους πίνακες παρακάτω προβάλλονται τα αποτελέσματα των στατιστικών μέτρων (μέσος, διάμεσος, τυπική απόκλιση, ασυμμετρία, κύρτωση κτλ) για όλες τις εξεταζόμενες μεταβλητές (εξαρτημένες και ανεξάρτητες) του δείγματος.

Βέβαια, πρέπει να επισημανθεί ότι στην παρούσα εργασία αναλύεται η κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα κατά τη χρονική περίοδο 2004 με 2011.

Πίνακας 2: Στοιχεία Τραπεζικού κλάδου 2004-2011

	ROA	ROE	Ενεργητικό	Δάνεια/Ενεργητικό	Ίδια Κεφάλαια/ Ενεργητικό
Μέσος	0,002103	-0,05679	25509,1	0,745646	0,074961
Διάμεσος	0,004327	0,063287	17194,06	0,761747	0,061753
Μέγιστο	0,078771	0,293958	138640,3	0,908436	0,809337
Ελάχιστο	-0,09313	-2,08317	146,9282	0,368571	-0,017779
Τυπική απόκλιση	0,016859	0,411165	27105,83	0,116703	0,086457
Ασυμμετρία	-1,26474	-3,27975	1,60023	-1,262419	6,496582
Κύρτωση	15,26884	14,87127	5,688368	4,512183	52,64854
Jarque -Bera	679,9977	14,87127	75,70451	37,53317	11413,13
Πιθανότητα	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

*Περίοδος: 2004-2011

Αναλύοντας τα στοιχεία του Ελληνικού Τραπεζικού κλάδου για την περίοδο 2004- 2011 λαμβάνουμε την εξής πληροφόρηση. Ο μέσος όρος του δείκτη ROA (πίνακας: 2) ήταν στο 0,21%, με μέγιστη τιμή να φτάνει το 7,8% καθώς η ελάχιστη το -9,3%. Η διάμεσος 0,43% μας δείχνει ότι οι μισές τράπεζες του δείγματος έχουν απόδοση μεγαλύτερη αυτής της τιμής και οι μισές έχουν απόδοση μικρότερη αυτής της τιμής. Το πλεονέκτημα της διαμέσου τιμής είναι ότι δεν επηρεάζεται από ακραίες τιμές όπως συμβαίνει με τον αριθμητικό μέσο.

Η μέση τιμή του ROE είναι αρνητική – 5,6% ενώ η διάμεσος είναι θετική και ίση με 6,3%, ενώ η ελάχιστη τιμή είναι και αυτή αρνητική -2,08 και αρκετά μειωμένη σε σχέση με του ROA. Το ελάχιστο σύνολο ενεργητικού ήταν στα 146,92 (τα ποσά για το σύνολο του Ενεργητικού σε χιλιάδες ευρώ) και αφορούσε την PROTON Bank το 2004 ενώ το μέσο σύνολο του ενεργητικού ήταν στα 25509,1 ευρώ. Όσον αφορά το λόγο των δανείων προς το σύνολο του ενεργητικού, η διάμεσος τιμή κυμαίνεται στο 0,76 και είναι κοντά στη μέση τιμή. Το μέγιστο του λόγου είναι στο 0,9.

Πίνακας 3 : Στοιχεία Τραπεζικού κλάδου 2004-2011

	Προβλέψεις/Δάνεια	Δάνεια/Ενεργητικού
Μέσος	0,919182	0,011694
Διάμεσος	0,927138	0,008658
Μέγιστο	2,224569	0,111401
Ελάχιστο	0,428233	0,368578
Τυπική απόκλιση	0,20914	0,013258
Ασυμμετρία	2,175601	4,548338
Κύρτωση	16,55954	32,31729
Jarque-Bera	878,7746	4083,096
Πιθανότητα	0,000	0,000

*Περίοδος: 2004-2011

Όπως έχει ήδη αναλυθεί σε άλλο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, οι χορηγήσεις δανείων αποτελεί μια από τις κυριότερες λειτουργίες των τραπεζών. Η ορθολογική χορήγηση δανείων συντελεί στην αύξηση των επενδύσεων στην οικονομία και στην περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Χορηγώντας τα δάνεια οι τράπεζες διατρέχουν τον πιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος εξαρτάται από διάφορους παράγοντες όπως είναι οι εξωγενείς παράγοντες της οικονομίας. Στην περίπτωση που μελετάμε κατά μέσο όρο η πλειοψηφία του ενεργητικού είναι χορηγήσεις δανείων προς πελάτες και πιστωτικά ιδρύματα.

Αντίθετα παρατηρείται απόκλιση του αριθμητικού μέσου για το λόγο των ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού που υπολογίστηκε στο 0,07 ενώ η διάμεσος ήταν στο 0,06 (Πίνακας: 2). Η μέγιστη τιμή για το λόγο των ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού ήταν στο 0,8. παρατηρούμε μια μεγάλη απόκλιση στον δείκτη αυτό. Όπως γνωρίζουμε, τα ίδια κεφάλαια αποτελούν εγγύηση τόσο για τους πιστωτές όσο για τους καταθέτες. Όσο μεγαλύτερα είναι τόσο μεγαλύτερη είναι η ασφάλεια της τράπεζας. Επιπρόσθετα, η πιθανότητα για όλες τις

μεταβλητές του πίνακα 1, είναι μικρότερη του 5%, οπότε τα στοιχεία ακολουθούν την κανονική κατανομή.

Πίνακας 4 : Στοιχεία Τραπεζικού κλάδου 2004-2011

	Λειτουργικά Έξοδα/ Σύνολο Ενεργητικού	Κόστος Εργαζομένων/ Ενεργητικού	Ανάπτυξη	Ισχύς Αγοράς
Μέσος	0,020518	0,011537	0,000242	0,076923
Διάμεσος	0,017885	0,010771	0,000817	0,066256
Μέγιστο	0,044421	0,024964	0,000179	0,239092
Ελάχιστο	0,00745	0,004353	-0,00024	0,000848
Τυπική απόκλιση	0,008469	0,005375	0,000355	0,068415
Ασυμμετρία	1,017718	0,439077	1,92881	0,762142
Κύρτωση	3,468694	2,579589	7,379417	2,384067
Jarque-Bera	18,90493	4,107564	147,5956	11,712220
Πιθανότητα	0,000	0,128249	0,000	0,002862

*Περίοδος: 2004-2011

4.3.3 Πολυμεταβλητή ανάλυση παλινδρόμησης

Με την ανάλυση παλινδρόμησης (regression analysis) εξετάζουμε τη σχέση μεταξύ δύο ή περισσότερων μεταβλητών με σκοπό την πρόβλεψη των τιμών της μιας, μέσω των τιμών της άλλης (ή των άλλων). Σε κάθε πρόβλημα παλινδρόμησης διακρίνουμε δύο είδη μεταβλητών: τις ανεξάρτητες ή ελεγχόμενες ή επεξηγηματικές (independent, predictor, casual, input, explanatory variables) και τις εξαρτημένες ή απόκρισης (dependent, response variables). Σε πειραματικές έρευνες, ανεξάρτητη μεταβλητή X είναι εκείνη την οποία μπορούμε να ελέγξουμε, δηλαδή, να καθορίσουμε τις τιμές της (Παπαδόπουλος Γ, 2010).

Η εξαρτημένη μεταβλητή απεικονίζει την κερδοφορία των τραπεζών. Συνήθως η κερδοφορία μετριέται ως απόδοση επί του ενεργητικού (Returns On Assets) ή απόδοση επί των ιδίων κεφαλαίων (Return On Equity) (Σταϊκούρας, 2008). Στην παρούσα εργασία θα γίνει χρήση και των δύο δεικτών κερδοφορίας.

Όσον αφορά τις προσδιοριστικές μεταβλητές εξετάστηκε πως επιδρούν στην κερδοφορία παράγοντες που σχετίζονται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των τραπεζικών ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα θα εξεταστούν οι ακόλουθοι παράγοντες:

Το μέγεθος της Τράπεζας ως το σύνολο του Ενεργητικού της (Total Assets-TA). Το σύνολο του Ενεργητικού για μια τράπεζα μπορεί την κατατάξει σε κατηγορίες μικρού μεσαίου και μεγάλου μεγέθους τράπεζα. Ο λόγος του συνόλου των δανείων προς το σύνολο του Ενεργητικού (Loans/ Total Assets- LTA) χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό του κινδύνου ρευστότητας μιας τράπεζας. Ο λόγος ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού (Equity/ Total Assets- ETA) χρησιμοποιείται για τη μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας μιας τράπεζας. Ο λόγος των προβλέψεων για δάνεια και απαιτήσεις προς το σύνολο των δανείων (Provisions/Loans-PL) χρησιμοποιείται ως δείκτης για την πιστοληπτικής ικανότητα των τραπεζών. Ο λόγος του συνόλου των δανείων προς το σύνολο των καταθέσεων (Loans/Deposit-LD) μπορεί να χρησιμοποιηθεί και αυτός ως μέτρηση της ρευστότητας και κατά συνέπεια ως δείκτης πιστοληπτικής ικανότητας των τραπεζών. Η μέτρηση των λειτουργικών εξόδων προς το σύνολο των στοιχείων του Ενεργητικού (Operational Costs/ Total Assets- OCTA). Το συνολικό κόστος αμοιβής των εργαζομένων προς το σύνολο του ενεργητικού (Employment Cost/Total Assets- ECTA). Λάβαμε υπόψη την ετήσια αύξηση των τραπεζικών καταθέσεων (Growth-G) καθώς και την ισχύ στην αγορά (Market Power-MP) ως λόγος του συνόλου του Ενεργητικού κάθε τράπεζας προς το σύνολο του Ενεργητικού όλων των τραπεζών.

Το οικονομετρικό μοντέλο:

$$ROE \text{ (ή } ROA) = C + b_1 * TA + b_2 * LTA + b_3 * ETA + b_4 * PL + b_5 * LD + b_6 * OCTA + b_7 * ECTA + b_8 * G + b_9 * MP + \varepsilon$$

Ο συντελεστής προσδιορισμού της παλινδρόμησης (το R-τετράγωνο –R-square) χρησιμοποιείται ως μέτρο του βαθμού επίδρασης της μεταβλητής ανεξάρτητων μεταβλητών επί της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής της παλινδρόμησης (συσχέτισης μεταξύ μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής και της μεταβλητότητας των ανεξάρτητων μεταβλητών).

Οι πίνακες παρακάτω παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της οικονομετρικού μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε. Συγκεκριμένα, η εκτέλεση της παλινδρόμησης έγινε με τη χρήση της μεθόδου των ελάχιστων τετραγώνων (OLS – method). Βέβαια, πρέπει να αναφερθεί ότι ο συντελεστής VIF παρακάτω μας δείχνει την ύπαρξη πολυσυγγραμικότητας στο αρχικό μοντέλο. Γενικά, αποδεχόμαστε ότι υπάρχει πρόβλημα πολυσυγγραμικότητα όταν η τιμή του δείκτη είναι μεγαλύτερη του 10.

Πίνακας 5: Αποτελέσματα Παλινδρόμησης

Μεταβλητή	Συντελεστής	t- statistic	Πιθανότητα*	Συντελεστής VIF
C	0,012	2,496	0,014	
TA	1,073*10 ⁻⁷	-2,794	0,006	4,238
LTA	-0,019	-2,138	0,035	4,082
ETA	0,095	8,132	0,000	3,957
PL	-0,832	-19,598	0,000	1,240
LD	0,014	3,028	0,003	3,484
OCTA	-0,992	-5,352	0,000	7,624
ECTA	1,160	3,976	0,000	7,617
G	0,000854*10 ⁻¹⁰	0,462	0,654	1,689
MP	0,052	3,218	0,002	4,710
Εξαρτημένη Μεταβλητή: ROA				
R-τετράγωνο: 0,915				

*Επίπεδο σημαντικότητας 95%

Όπου:

TA: Σύνολο Ενεργητικού

LTA: Λόγος Δανείων προς Σύνολο Ενεργητικού

ETA: Λόγος Ιδίων Κεφαλαίων προς Σύνολο Ενεργητικού

PL: Λόγος Προβλέψεων προς το σύνολο των Δανείων

LD: Λόγος Δανείων προς το σύνολο των Καταθέσεων

OCTA: Λόγος Λειτουργικών Εξόδων προς το Σύνολο Ενεργητικού

ECTA: Λόγος Αμοιβών Προσωπικού προς το Σύνολο του Ενεργητικού

G: Ετήσια αύξηση των Καταθέσεων

MP: Ισχύς στην αγορά

Στην περίπτωση του ROA το R-τετράγωνο είναι περίπου 91,5% ενώ για το ROE το ποσοστό αντίστοιχα είναι 61,53%. Συνεπώς οι χρησιμοποιούμενες ανεξάρτητες μεταβλητές ερμηνεύουν ακριβέστερα τη μεταβλητότητα του ROA παρά την αντίστοιχη του ROE. Ο έλεγχος της εκτιμήσεως των παραμέτρων του υποδείγματος γίνεται με τη βοήθεια των t κατανομών. Στην περίπτωση του ROA οι μεταβλητές που βρέθηκαν στατιστικά σημαντικοί είναι όλοι εκτός από την ετήσια ανάπτυξη των καταθέσεων (G). Θετική συσχέτιση με την εξαρτημένη μεταβλητή έχουν η σταθερά, το σύνολο του ενεργητικού (TA), ο λόγος του κεφαλαίου προς το σύνολο του ενεργητικού (ETA), ο λόγος του συνόλου των δανείων προς το σύνολο των καταθέσεων (LTA), το σύνολο των αμοιβών προσωπικού προς το σύνολο του ενεργητικού (ECTA) καθώς και η ισχύς στην αγορά (MP). Αντίθετα αρνητική συσχέτιση έχουν ο λόγος των δανείων προς το σύνολο του ενεργητικού (LTA), ο λόγος των προβλέψεων προς το σύνολο των δανείων (PL) και τα λειτουργικά έξοδα προς το σύνολο του ενεργητικού (OCTA).

Ο υπολογισμός της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων σε σχέση με τα Ίδια Κεφάλαια παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον ως προς τα αποτελέσματα. Το σύνολο των στοιχείων του Ενεργητικού παρατηρήθηκε να συσχετίζεται θετικά με τον αριθμοδείκτη ROA. Ο παραπάνω δείκτης μετρά την ικανότητα της διοίκησης των τραπεζών να χρησιμοποιεί τους πόρους για την πραγματοποίηση κερδών. Η κεφαλαιακή επάρκεια, εμφανίστηκε ως ένας παράγοντας που σχετίζεται θετικά με την κερδοφορία των τραπεζών. Ως κεφαλαιακή επάρκεια θεωρήθηκε ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια των τραπεζών προς το Σύνολο του Ενεργητικού. Ένας παράγοντας που εμφανίζει θετική συσχέτιση με την κερδοφορία αποτελεί ο λόγος του συνόλου των δανείων προς το σύνολο των καταθέσεων. Ο δείκτης αυτός συνδέεται στενά με την ρευστότητα της τράπεζας και τον κίνδυνο που ενέχει στην αδυναμία να ανταποκριθεί σε μια συγκεκριμένη θέση λόγω έλλειψης ρευστότητας. Επιπρόσθετα, θετική σχέση παρουσίασε ο λόγος του συνόλου των αμοιβών των εργαζομένων προς το σύνολο του ενεργητικού. Τράπεζες με υψηλά κόστη εργαζομένων παρουσιάζουν υψηλότερα κέρδη. Το παραπάνω θα σχετίζεται με την παραγωγικότητα των καλά αμειβόμενων εργαζομένων. Εν τέλει, ένας ακόμη παράγοντας που σχετίζεται θετικά με την κερδοφορία των τραπεζών είναι η ισχύς της τράπεζας στον κλάδο. Δηλαδή το σύνολο των στοιχείων του Ενεργητικού προς το σύνολο του Ενεργητικού όλων των τραπεζών.

Αντίθετα, αρνητική συσχέτιση παρουσίασαν παράγοντες που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο των τραπεζικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα. Ο λόγος προβλέψεις δανείων προς το σύνολο των δανείων καθώς και ο λόγος του συνόλου των χορηγούμενων δανείων προς το σύνολο του ενεργητικού σχετίζονται αρνητικά με την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων. Επίσης αρνητικά σχετίζεται και ο λόγος του συνόλου των λειτουργικών εξόδων προς το σύνολο του ενεργητικού.

Πίνακας 6: Αποτελέσματα Παλινδρόμησης

Μεταβλητή	Συντελεστής	t- statistic	Πιθανότητα*	Συντελεστής <u>Y</u>
C	-0,197	-0,808	0,421	
TA	-0,000002570	-1,282	0,203	4,238
LTA	0,981	2,145	0,035	4,082
ETA	2,171	3,574	0,001	3,957
PL	-18,621	-8,398	0,000	1,240
LD	-0,534	-2,264	0,026	3,936
OCTA	-5,679	-0,587	0,559	7,634
ECTA	-3,134	-0,206	0,837	7,617
G	0,0004854*10 ⁻⁸	0,502	0,617	1,689
MP	2,095	2,501	0,014	4,710
Εξαρτημένη Μεταβλητή: ROE				
R-τετράγωνο: 0,6153				

*Επίπεδο σημαντικότητας 95%

Όπου:

TA: Σύνολο Ενεργητικού

LTA: Λόγος Δανείων προς Σύνολο Ενεργητικού

ETA: Λόγος Ιδίων Κεφαλαίων προς Σύνολο Ενεργητικού

PL: Λόγος Προβλέψεων προς το σύνολο των Δανείων

LD: Λόγος Δανείων προς το σύνολο των Καταθέσεων

OCTA: Λόγος Λειτουργικών Εξόδων προς το Σύνολο Ενεργητικού

ECTA: Λόγος Αμοιβών Προσωπικού προς το Σύνολο του Ενεργητικού

G: Ετήσια αύξηση των Καταθέσεων

MP: Ισχύς στην αγορά

Όσον αφορά την μεταβλητή ROE οι παράγοντες που εντοπιστήκαν στατιστικά σημαντικοί είναι ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων προς το ενεργητικό (ETA), ο λόγος δάνεια προς ενεργητικό (LTA), ο λόγος των προβλέψεων δανείων προς το σύνολο των δανείων (PL) και η ισχύς της αγοράς (MP). Από τους παραπάνω παράγοντες επηρεασμού της τραπεζικής κερδοφορίας θετική συσχέτιση έχουν τα δάνεια προς το σύνολο του ενεργητικού (LTA) η κεφαλαιακή επάρκεια (ETA) και η ισχύς της αγοράς (MP). Αντίθετα αρνητική συσχέτιση έχουν ο λόγος των προβλέψεων προς το σύνολο των δανείων (LP) και ο λόγος των δανείων προς το σύνολο των καταθέσεων (LD).

4.3.4 Έλεγχος αιτιότητας κατά Granger

Ένα από τα βασικά προβλήματα που υπάρχουν στην εξειδίκευση ενός υποδείγματος είναι να προσδιοριστεί η κατεύθυνση που μία μεταβλητή προκαλεί μία άλλη σε μία εξίσωση παλινδρόμησης. Με άλλα λόγια κατά πόσο μία μεταβλητή αιτιάζει μία άλλη ή αιτιάζεται από αυτή ή και είναι ανεξάρτητη από τις άλλες. Στην οικονομική επιστήμη μία τέτοια σχέση είναι σχεδόν αδύνατο να καθοριστεί εκ των προτέρων. Για το λόγο αυτό στα οικονομικά πολλές φορές θεωρούμε εκ των προτέρων δεδομένη μία συγκεκριμένη σχέση αιτίου και αποτελέσματος προκειμένου να εφαρμόσουμε τις κλασικές οικονομετρικές μεθόδους εκτίμησης ενός υποδείγματος

Οι υποθέσεις αιτιότητας που διαμορφώνονται είναι οι παρακάτω:

H₀: Η μεταβλητή X δεν προκαλεί κατά Granger (δεν αιτιάζεται) της Y

H_a: Η μεταβλητή X προκαλεί κατά Granger (αιτιάζεται) της Y

Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο έλεγχος αιτιότητας κατά Granger είναι σημαντικός για να εντοπιστεί η σχέση μεταξύ των εξεταζόμενων μεταβλητών για βραχυχρόνιο χρονικό διάστημα.

Παρακάτω ελέγχουμε την αιτιότητα κατά Granger μεταξύ των ανεξάρτητων συντελεστών που είναι στατιστικά σημαντικοί και της εξαρτημένης μεταβλητής ROA.

Πίνακας 7: Αποτελέσματα Ελέγχου Αιτιότητας κατά Granger (ROA)

Δυμεταβλητή Αιτιότητα Granger	Τιμή F	Πιθανότητα
Σύνολο Ενεργητικού – ROA	0,60	0,5503
ROA – Σύνολο Ενεργητικού	0,179	0,8366
Λειτουργικό Κόστος – ROA	3,643	0,0298
ROA – Λειτουργικό Κόστος	0,081	0,9222
Market Power – ROA	1,829	0,1659
ROA – Market Power	0,103	0,9023
Κίνδυνος Ρευστότητας (Δάνεια/Καταθέσεις) - ROA	0,271	0,7630
ROA – Κίνδυνο Ρευστότητας (Δάνεια/Καταθέσεις)	3,803	0,0257
Κόστος Εργαζομένων – ROA	4,157	0,0185
ROA – Κόστος Εργαζομένων	0,075	0,9275
Κεφαλαιακή Επάρκεια – ROA	0,0872	0,9166
ROA – Κεφαλαιακή Επάρκεια	0,0791	0,9240
Πιστωτικός Κίνδυνος (Προβλέψεις/ Δάνεια) - ROA	0,212	0,8095
ROA – Πιστωτικός Κίνδυνος (Προβλέψεις / Δάνεια)	0,993	0,3745
Πιστωτικός Κίνδυνος (Δάνεια/ Σύνολο Ενεργητικού) – ROA	0,3927	0,6763
ROA –Πιστωτικός Κίνδυνος (Δάνεια / Σύνολο Ενεργητικού)	1,579	0,2114

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει τα αποτελέσματα του δυμεταβλητού ελέγχου αιτιότητας κατά Granger. Ουσιαστικά, ο οικονομετρικός έλεγχος αιτιότητας Granger μας δείχνει αν υπάρχει άμεση επιρροή μεταξύ μεταβλητών. Γενικά, εάν η πιθανότητα είναι μεγαλύτερη του 5% τότε απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση περί μη ύπαρξης αιτιότητας κατά Granger. Οπότε υποστηρίζεται ότι υπάρχει αιτιότητα. Σε αντίθετη περίπτωση αναφέρουμε ότι δεν υπάρχει αιτιότητα κατά Granger και ουσιαστικά

αποδεχόμαστε την αρχική υπόθεση. Από τα αποτελέσματα του πίνακα φαίνεται ότι όλες σχεδόν οι μεταβλητές επηρεάζουν η μία την άλλη εκτός από το συνδυασμό «Λειτουργικό κόστος – ROA, Prob - 2,98%», το συνδυασμό «ROA – κίνδυνο ρευστότητας, Prob - 2,57%» και το συνδυασμό «Κόστος Εργαζομένων – ROA, Prob – 1.85%».

Παρακάτω ελέγχουμε την αιτιότητα κατά Granger μεταξύ των ανεξάρτητων συντελεστών που είναι στατιστικά σημαντικοί και της εξαρτημένης μεταβλητής ROE.

Πίνακας 8: Αποτελέσματα Ελέγχου Αιτιότητας κατά Granger (ROE)

Δυμεταβλητή Αιτιότητα Granger	Τιμή F	Πιθανότητα
Market Power – ROE	2,135	0,1237
ROE – Market Power	0,210	0,8108
Κίνδυνος Ρευστότητας (Δάνεια/ Καταθέσεις) – ROE	0,093	0,9109
ROE – Κίνδυνος Ρευστότητας (Δάνεια/ Καταθέσεις)	2,425	0,0938
Πιστωτικός Κίνδυνος (Δάνεια/ Σύνολο Ενεργητικού) – ROE	0,865	0,4243
ROE – Πιστωτικός Κίνδυνος (Δάνεια/ Σύνολο Ενεργητικού)	0,50	0,6079
Πιστωτικός Κίνδυνος (Προβλέψεις/ Δάνεια) - ROE	0,119	0,8875
ROE - Πιστωτικός Κίνδυνος (Προβλέψεις/ Δάνεια)	0,258	0,7735
Κεφαλαιακή Επάρκεια (I.K./ Σύνολο Ενεργητικού) – ROE	1,689	0,1900
ROE – Κεφαλαιακή Επάρκεια (I.K./ Σύνολο Ενεργητικού)	0,159	0,8528

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει τα αποτελέσματα του δυμεταβλητού ελέγχου αιτιότητας κατά Granger. Ουσιαστικά, ο οικονομετρικός έλεγχος αιτιότητας

Granger μας δείχνει αν υπάρχει άμεση επιρροή μεταξύ μεταβλητών. Γενικά, εάν η πιθανότητα είναι μεγαλύτερη του 5% τότε απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση περί μη ύπαρξης αιτιότητας κατά Granger. Οπότε υποστηρίζεται ότι υπάρχει αιτιότητα. Σε αντίθετη περίπτωση αναφέρουμε ότι δεν υπάρχει αιτιότητα κατά Granger και ουσιαστικά αποδεχόμαστε την αρχική υπόθεση. Από τα αποτελέσματα του πίνακα φαίνεται ότι όλες οι μεταβλητές επηρεάζουν η μία την άλλη σε κάθε εξεταζόμενο συνδυασμό.

5. Συμπεράσματα

Η παρούσα διπλωματική εργασία προσπάθησε να μελετήσει τους προσδιοριστικούς παράγοντες που επηρεάζουν το δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ROE) καθώς και το δείκτη απόδοσης του συνόλου του ενεργητικού (ROA) για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο. Η επιλογή των παραγόντων έγινε σχολαστικά και αφότου είχαν ερευνηθεί παρεμφερείς περιπτώσεις στο παρελθόν από άλλους ερευνητές. Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζουν διαφορετική συμπεριφορά στους παράγοντες που επηρεάζουν τον κάθε εξεταζόμενο αριθμοδείκτη. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την κερδοφορία των τραπεζών, σχετίζονται με εσωτερικούς παράγοντες ή ειδικούς τραπεζικούς παράγοντες, που αφορούν το εκάστοτε πιστωτικό ίδρυμα, καθώς και από εξωτερικούς ή μακροοικονομικούς παράγοντες. Συγκεκριμένα, η ανάλυση παλινδρόμησης παρουσίασε για το δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων, ότι παράγοντες όπως το σύνολο του ενεργητικού, ο ρυθμός ανάπτυξης της τράπεζας, το σύνολο των λειτουργικών εξόδων και το κόστος εργασίας, δεν έχουν κάποια στατιστικά σημαντική γραμμική σχέση μεταξύ του. Αυτό σημαίνει ότι η μεταβολή των τιμών των συγκεκριμένων μεταβλητών δεν επιφέρει κάποια ουσιαστική μεταβολή στο δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ROE) και κατά συνέπεια και στην κερδοφορία των μελετώμενων ιδρυμάτων. Αντίθετα, υπάρχουν παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τον παρών δείκτη. Συγκεκριμένα, η μεταβλητή των προβλέψεων προς το σύνολο των δανείων παρουσιάζει έντονα αρνητική σχέση. Οπότε, είναι αναμενόμενο μια αύξηση της τιμής της συγκεκριμένης μεταβλητής να μειώσει την τιμή του δείκτη. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι οι υπόλοιπες μεταβλητές παρουσιάζουν μια θετική σχέση με το δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων. Συγκεκριμένα, η αύξηση του δείκτη της κεφαλαιακής επάρκειας οδηγεί σε μεγαλύτερη αύξηση του δείκτη ROE σε σύγκριση με τις υπόλοιπες μεταβλητές που τον επηρεάζουν θετικά. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι ερευνητές Σταϊκούρας και Στέλιος (2000). Οπότε η διοίκηση των τραπεζών, για να επιτύχει αύξηση της τιμής του δείκτη ROE στο μέλλον και να επιτύχει καλύτερα αποτελέσματα, μπορεί να προχωρήσει σε μείωση των συνολικών προβλέψεων εφαρμόζοντας μια συντηρητική πολιτική στην χορήγηση δανείων αξιολογώντας έτσι αυστηρότερα τη φερεγγυότητα του φυσικού ή νομικού προσώπου. Επιπρόσθετα, μπορεί να αυξήσει το μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας ενισχύοντας με

αυτόν τον τρόπο την τιμή του δείκτη ROE. Τέλος, θα μπορούσε να εφαρμοστεί και ένα μίγμα των παραπάνω αποτελεσμάτων.

Βέβαια, ο έλεγχος για τον εντοπισμό της αιτιότητας κατά Granger δείχνει την ύπαρξη επιρροής μεταξύ των εξεταζομένων μεταβλητών σε βραχυχρόνιο οικονομικό ορίζοντα. Τα αποτελέσματα του ελέγχου έδειξαν ότι κάθε ανεξάρτητη μεταβλητή επηρεάζει τον δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων σε βραχυχρόνιο επίπεδο, αλλά και κάθε ανεξάρτητος παράγοντας επηρεάζεται από το δείκτη ROE. Ουσιαστικά, υπάρχει μια αμφότερη επιρροή - αιτιότητα μεταξύ τους.

Παράλληλα, όσον αφορά τον δείκτη απόδοσης του συνόλου του ενεργητικού (ROA) παρουσιάστηκε από την ανάλυση παλινδρόμησης ότι παράγοντες όπως ο ρυθμός ανάπτυξης της τράπεζας, δεν έχουν κάποια στατιστικά σημαντική γραμμική σχέση μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει ότι η μεταβολή των τιμών της συγκεκριμένης μεταβλητής δεν επιφέρει κάποια ουσιαστική μεταβολή στο δείκτη απόδοσης του συνόλου του ενεργητικού (ROA). Αντίθετα, υπάρχουν παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τον δείκτη (ROA). Συγκεκριμένα, η μεταβλητή του συνόλου των λειτουργικών εξόδων παρουσιάζει έντονα αρνητική σχέση. Οπότε, είναι αναμενόμενο μια αύξηση της τιμής της συγκεκριμένης μεταβλητής να μειώσει την τιμή του δείκτη. Επίσης, φαίνεται ότι υπάρχουν μεταβλητές που παρουσιάζουν μια έντονη μη αναμενόμενη θετική σχέση. Συγκεκριμένα, η αύξηση του δείκτη του κόστους εργασίας οδηγεί σε μεγαλύτερη αύξηση του δείκτη ROA σε σχέση με τις υπόλοιπες μεταβλητές που τον επηρεάζουν θετικά. Σε παρόμοιο αποτέλεσμα σχετικά με τη θετική συσχέτιση των αμοιβών προσωπικού και της κερδοφορίας κατέληξε και ο Gibson (2005) σε έρευνα του για την Τράπεζα της Ελλάδας. Η διοίκηση των τραπεζών, για να αυξήσει την τιμή του δείκτη ROE στο μέλλον και να πετύχει καλύτερα αποτελέσματα, μπορεί να προχωρήσει σε μείωση των συνολικών λειτουργικών εξόδων εφαρμόζοντας μια συντηρητική πολιτική σε έξοδα που σχετίζονται με τη λειτουργία της τράπεζας όπως η διατήρηση υποκαταστημάτων με μειωμένη πελατεία. Με αυτόν τον τρόπο, η μείωση των λειτουργικών εξόδων θα βοηθήσει στη βελτίωση του δείκτη ROA. Επίσης, μπορεί να αυξήσει το κόστος εργασίας της τράπεζας, είτε αμείβοντας καλύτερα τους υπαλλήλους είτε προσλαμβάνοντας καινούργιους. Η πρώτη περίπτωση θα οδηγήσει σε αύξηση του επιπέδου αποδοτικότητας των εργαζομένων λόγω υψηλών αποδοχών ενώ η δεύτερη περίπτωση θα ελαφρύνει το μεγάλο φόρτο εργασίας που υπάρχει στα κεντρικά

γραφεία και στα υποκαταστήματα των τραπεζών. Έτσι, θα αυξηθεί η τιμή του δείκτη ROA. Τέλος, θα μπορούσε να εφαρμοστεί και ένα μίγμα των παραπάνω αποτελεσμάτων.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης συμφωνούν με παρόμοιες έρευνες που έγιναν στο παρελθόν για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Συγκεκριμένα, θετική συσχέτιση της κερδοφορίας με το σύνολο του ενεργητικού, παρατήρησαν οι μελετητές: Gibson (2005) για λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδας και ο Patersen (2008). Όσον αφορά τον λόγο των ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού, θετική συσχέτιση παρουσίασαν οι έρευνες του Athanasoglou (2008), η έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδας το (2008) καθώς και ο Σταϊκούρας (2000). Ως προς τον λόγο των δανείων προς τις καταθέσεις και την ισχύ στην αγορά, θετική συσχέτιση παρουσίασαν οι μελέτες του Gibson (2005) και της Τράπεζας της Ελλάδας (2008). Αντίθετα, παρόμοια αποτελέσματα ως προς την αρνητική συσχέτιση του λόγου των δανείων προς το σύνολο του ενεργητικού είχαν η έρευνα του Σταϊκούρα (2000) και η έρευνα για λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδας (2008) παρουσίαζε αρνητική συσχέτιση του λόγου των προβλέψεων προς το σύνολο των δανείων.

Βέβαια, ο έλεγχος για τον εντοπισμό της αιτιότητας κατά Granger δείχνει την ύπαρξη επιρροής μεταξύ των εξεταζομένων μεταβλητών σε βραχυχρόνιο οικονομικό ορίζοντα. Τα αποτελέσματα του ελέγχου έδειξαν ότι οι περισσότερες ανεξάρτητες μεταβλητές επηρεάζουν το δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων σε βραχυχρόνιο επίπεδο, αλλά και κάθε ανεξάρτητος παράγοντας επηρεάζεται από το δείκτη ROE. Ουσιαστικά, υπάρχει μια αμφότερη επιρροή - αιτιότητα μεταξύ τους. Παρόλα αυτά, θα ήταν σημαντικό να τονιστεί ότι υπάρχουν παράγοντας όπου δεν συσχετίζονται μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, ο κίνδυνος ρευστότητας (δάνεια προς καταθέσεις) δεν επηρεάζεται από το δείκτη απόδοσης του συνόλου του ενεργητικού σε βραχυχρόνιο επίπεδο. Επιπρόσθετα, τόσο το σύνολο των λειτουργικών εξόδων όσο και το κόστος των εργαζομένων δεν επηρεάζει την τιμή του δείκτη ROA σε βραχυχρόνιο οικονομικό ορίζοντα.

Συνοψίζοντας, πρέπει να τονιστεί ότι η παρούσα έρευνα εκπονήθηκε στα πλαίσια του ελληνικού τραπεζικού κλάδου κατά τα έτη 2004 έως 2011. Οπότε, τα αποτελέσματα της αφορούν και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για μελλοντική χρήση μόνο για την Ελλάδα. Βέβαια, ο ενδεχόμενος μελλοντικός ερευνητής θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα παρόντα ευρήματα με σκοπό να μελετήσει και να συγκρίνει άλλες

χώρες της υγιούς Ευρωζώνης (Γερμανία, Ολλανδία κτλ), της ασθενούς Ευρωζώνης (Ισπανία, Ιρλανδία, Πορτογαλία) ή κάποιας άλλης χώρας της Ε.Ε. με διαφορετικό νόμισμα όπως η Δανία ή το Ηνωμένο Βασίλειο είτε ακόμα και την Ελβετία.

Παράρτημα

	TOTAL_ASS...	ROA	ROE	OPER_EXP	MARKETPO...	LIQUIDRISK	GROWTH	EMPL_EXP	CREDITRISK2	CREDITRISK1	CAP_ADEQ
Mean	25509.10	0.002103	-0.056789	0.020518	0.076923	0.745646	2.42E+09	0.011537	0.919182	0.011694	0.074961
Median	17194.06	0.004327	0.063287	0.017885	0.066256	0.761747	8.17E+08	0.010771	0.927138	0.008658	0.061753
Maximum	138640.3	0.078771	0.293958	0.044421	0.239092	0.908436	1.79E+10	0.024964	2.224569	0.111401	0.809337
Minimum	146.9282	-0.093132	-2.083169	0.007450	0.000848	0.368571	-2.38E+09	0.000000	0.428233	0.000000	-0.017779
Std. Dev.	27105.83	0.016853	0.411647	0.008469	0.068415	0.116703	3.55E+09	0.005375	0.209140	0.013258	0.086457
Skewness	1.600230	-1.264735	-3.279747	1.017718	0.762142	-1.262419	1.928810	0.439077	2.175601	4.548338	6.496582
Kurtosis	5.688368	15.26884	14.87127	3.468694	2.384067	4.512183	7.379417	2.579589	16.55954	32.31729	52.64854
Jarque-Bera	75.70451	679.9977	797.1341	18.90493	11.71220	37.53317	147.5956	4.107564	878.7746	4083.096	11413.13
Probability	0.000000	0.000000	0.000000	0.000078	0.002862	0.000000	0.000000	0.128249	0.000000	0.000000	0.000000
Sum	2652946.	0.218758	-5.906038	2.133856	8.000000	77.54723	2.51E+11	1.199809	95.59496	1.216194	7.795958
Sum Sq. Dev.	7.57E+10	0.029253	17.45365	0.007387	0.482102	1.402814	1.30E+21	0.002975	4.505181	0.018104	0.769901
Observations	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104

ROA

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,957 ^a	,915	,907	,0051331

a. Predictors: (Constant), Total Assets, LIQUIDRISK, CREDITRISK1, CREDITRISK2, GROWTH, EMPL.EXP, CAP.ADEQ, Marketpower, OPER.EXP

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,027	9	,003	112,916	,000 ^b
	Residual	,002	94	,000		
	Total	,029	103			

a. Dependent Variable: ROA

b. Predictors: (Constant), Total Assets, LIQUIDRISK, CREDITRISK1, CREDITRISK2, GROWTH, EMPL.EXP, CAP.ADEQ, Marketpower, OPER.EXP

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	,012	,005		2,496	,014		
	CAP.ADEQ	,095	,012	,485	8,132	,000	,253	3,957
	LIQUIDRISK	-,019	,009	-,130	-2,138	,035	,245	4,082
	CREDITRISK1	-,832	,042	-,655	-19,598	,000	,807	1,240
	CREDITRISK2	,014	,005	,170	3,028	,003	,287	3,484
	OPER.EXP	-,992	,185	-,499	-5,352	,000	,104	9,634
	EMPL.EXP	1,160	,292	,370	3,976	,000	,104	9,617
	GROWTH	8,546E-014	,000	,018	,462	,645	,592	1,689
	Marketpower	,052	,016	,210	3,218	,002	,212	4,710
	Total Assets	-1,073E-007	,000	-,173	-2,794	,006	,236	4,238

a. Dependent Variable: ROA

ROE

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,783 ^a	,613	,576	,2679804

a. Predictors: (Constant), Total Assets, LIQUIDRISK, CREDITRISK1, CREDITRISK2, GROWTH, EMPL.EXP, CAP.ADEQ, Marketpower, OPER.EXP

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	10,703	9	1,189	16,560	,000 ^b
	Residual	6,750	94	,072		
	Total	17,454	103			

a. Dependent Variable: ROE

b. Predictors: (Constant), Total Assets, LIQUIDRISK, CREDITRISK1, CREDITRISK2, GROWTH, EMPL.EXP, CAP.ADEQ, Marketpower, OPER.EXP

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	-,197	,244		-,808	,421		
	CAP.ADEQ	2,171	,608	,456	3,574	,001	,253	3,957
	LIQUIDRISK	,981	,457	,278	2,145	,035	,245	4,082
	CREDITRISK1	-18,621	2,217	-,600	-8,398	,000	,807	1,240
	CREDITRISK2	-,534	,236	-,271	-2,264	,026	,287	3,484
	OPER.EXP	-5,679	9,678	-,117	-,587	,559	,104	9,634
	EMPL.EXP	-3,134	15,236	-,041	-,206	,837	,104	9,617
	GROWTH	4,854E-012	,000	,042	,502	,617	,592	1,689
	Marketpower	2,095	,838	,348	2,501	,014	,212	4,710
	Total Assets	-2,570E-006	,000	-,169	-1,282	,203	,236	4,238

a. Dependent Variable: ROE

Αποτελέσματα κατά Granger

ROA

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:24

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
ROA does not Granger Cause TOTAL_ASSETS	102	0.17868	0.8366
TOTAL_ASSETS does not Granger Cause ROA		0.60092	0.5503

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:26

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
OPER_EXP does not Granger Cause ROA	102	3.64322	0.0298
ROA does not Granger Cause OPER_EXP		0.08110	0.9222

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:27

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
MARKETPOWER does not Granger Cause ROA	102	1.82988	0.1659
ROA does not Granger Cause MARKETPOWER		0.10290	0.9023

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:28

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
ROA does not Granger Cause LIQUIDRISK	102	3.80315	0.0257
LIQUIDRISK does not Granger Cause ROA		0.27120	0.7630

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:29

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
CAP_ADEQ does not Granger Cause ROA	102	0.08718	0.9166
ROA does not Granger Cause CAP_ADEQ		0.07908	0.9240

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:28

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
EMPL_EXP does not Granger Cause ROA	102	4.15667	0.0185
ROA does not Granger Cause EMPL_EXP		0.07536	0.9275

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:30

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
CREDITRISK1 does not Granger Cause ROA	102	0.21177	0.8095
ROA does not Granger Cause CREDITRISK1		0.99217	0.3745

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:30

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
CREDITRISK2 does not Granger Cause ROA	102	0.39271	0.6763
ROA does not Granger Cause CREDITRISK2		1.57903	0.2114

RoE

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:35

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
MARKETPOWER does not Granger Cause ROE	102	2.13549	0.1237
ROE does not Granger Cause MARKETPOWER		0.21022	0.8108

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:35

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
LIQUIDRISK does not Granger Cause ROE	102	0.09336	0.9109
ROE does not Granger Cause LIQUIDRISK		2.42532	0.0938

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:36

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
CREDITRISK1 does not Granger Cause ROE	102	0.11944	0.8875
ROE does not Granger Cause CREDITRISK1		0.25749	0.7735

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:37

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
CREDITRISK2 does not Granger Cause ROE	102	0.86494	0.4243
ROE does not Granger Cause CREDITRISK2		0.50028	0.6079

Pairwise Granger Causality Tests

Date: 10/17/12 Time: 17:37

Sample: 1 104

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
CAP_ADEQ does not Granger Cause ROE	102	1.68962	0.1900
ROE does not Granger Cause CAP_ADEQ		0.15946	0.8528

Βιβλιογραφία

- Alexiou C, V. S., 2009. Determinants of bank profitability: Evidence from the Greek Banking Sector, *The Review of Financial Studies*.
- Allen F, D. G., 2001. *Comparative Financial Systems: A Survey*, Philadelphia.
- Athanasoglou P, B. S., 2008. *Bank-specific, industry-specific and macroeconomic determinants of bank profitability*, Athens : International financial markets institutions & money .
- Brissimis S, K. N. S. G., 2009. *Is there a bank lending channel of monetary policy in Greece? Evidence from bank level data*, European Central Bank.
- Brooks C, 2009. *Introductory Econometrics for Finance*. 4 ed επιμ. Campridge: Campridge University Press.
- Draghi M, 2012. *Έκθεση της ΕΚΤ για το 2011*, Φραγκφούρτη : ECB.
- ECB, 2010. *Beyond ROE, how to measure Bank Performance*, Frankfurt: European Central Bank.
- Grant Thornton, 2012. *Η παγκόσμια οικονομία το 2012: Ο δύσκολος δρόμος προς την ανάκαμψη*, s.l.: Grant Thornton International Business report .
- Halkos G, 2006. *Econometrics - Applications at E-views, Minitab, SPSS and Excel*. Athens: Gkiourdas.
- Heffernan, S., 2004. *Modern Banking*. London: Publications Wiley.
- Kim Suk- Joong, E. W., 2007. *Sovereign credit ratings, capital flows and financial sector development in emerging markets*, Sydney : Emerging Markets Review.
- Roy, S.-K. D., 2011. What is common in the run-up to banking crises?. *Economic Letters*, Issue 113, pp. 211-214.
- Spathis Ch, K. K. D., 2001. *Assessing profitability factors in the Greek banking system: A multicriteria methodology*, s.l.: International Transactions in Operation Research .
- Verbeek M, 2008. *A guide to modern Econometrics*. John Wiley & Sons Ltd επιμ. West Sussex: 3 ed.
- Α Νούλας, 1999. Κερδοφορία και Αποδοτικότητα Ελληνικών Τραπεζών (1993-1998). *Ένωση Ελληνικών Τραπεζών*, Γ-Δ Τριμηνία, pp. 52-66.
- Αγγελίδης, Γ., 2009. Αξιολόγηση Κερδοφορίας και Αποτελεσματικότητας των Ελληνικών Τραπεζών(2005-2008). *Επιστημονικό Marketing Management*, Οκτώβριος .
- Αγγελόπουλος Π, 2010. *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα*. Γ επιμ. Αθήνα: Σταμούλης.

- Ασημακόπουλος Ι, Μ. Σ., 2008. *Η αποτελεσματικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και οι προσδιοριστικοί παράγοντες*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011. *Το ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2010*, Αθήνα: ΕΕΤ.
- Ευθύμογλου, 1999. *Θέματα Χρηματοοικονομικής Διοικήσεως*. Πειραιάς .
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012. *ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ*, Βρυξέλλες : Ευρωπαϊκή Επιτροπή .
- Καλλιεντερη, Ε., 2008. *Τάσεις στην Κερδοφορία των Ελληνικών Μεγάλων Τραπεζών*, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Κίοχος Π, Π. Γ., 2000. *Χρήμα Πίστη Τράπεζες*. Β επιμ. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα .
- Λαζαρίδης Ι, Π. Δ., 2006. *Χρηματοοικονομική Διοίκηση Μακροχρόνιος Χρηματοοικονομικός σχεδιασμός*. Α επιμ. Θεσσαλονίκη
- Νούλας Α, 2005. *Χρήμα και Τράπεζες*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστημιο Μεκεδονιας.
- Νούλας Α, 2005. *Χρήμα και Τράπεζες*. Θεσσαλονίκη.
- Νούλας, Α., 2006. *Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Ξανθάκης Μ, 2002. *Δομή και Μικροδομή της Ελληνικής Κεφαλαιαγοράς*. Αθήνα : Παπαζήση .
- Παπαδόπουλος Γ, 2010. *Πρακτικά Εφαρμοσμένης Στατιστικής*. Αθήνα.
- Προβόπουλος Γ, 2011. *Η έκθεση του Διοικητή για το 2012*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδας.
- Προβόπουλος Γ, 2012. *Ενόψει της ανακεφαλαιοποίησης των Ελληνικών Τραπεζών. Το ΒΗΜΑ*.
- Σταϊκούρας, Σ., 2008. *Προσδιοριστικοί Παράγοντες της Κερδοφορίας των Ελληνικών Τραπεζικών Ιδρυμάτων. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών*.
- Τράπεζα της Ελλάδας, 2005. *Οικονομικό δελτίο 2005*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδας.
- Τράπεζα της Ελλάδας, 2008. *Οικονομικό Δελτίο 2008*, Αθήνα: Τραπεζα της Ελλάδας.
- Τριανταφύλλου, Λ., 2010. *Κερδοφορία και Αποτελεσματικότητα Ελληνικών Τραπεζών 2004-2009*, Θεσσαλονίκη.